

Methodebeschrijving Eigen Kracht- conferentie

Databank Effectieve sociale interventies

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

Deze methodebeschrijving is gemaakt door:

Stichting Eigen Kracht Centrale
Hedda van Lieshout en Marianne Goorhuis
info@eigen-kracht.nl
038 422 25 26

maraverduin.nl - zelfstandig antropoloog & journalist
Mara Verduin
mara@maraverduin.nl
06 266 58 480
www.maraverduin.nl

Februari 2012

Voor meer methodebeschrijvingen en eventuele vragen en/of reacties kunt u terecht bij:
www.movisie.nl/effectievesocialeinterventies.

Deze methodebeschrijving is mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport.

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Het werkblad dat gebruikt is voor deze methodebeschrijving, is deels gebaseerd op het Werkblad beschrijving interventie van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en het RIVM.

Inhoudsopgave

Inleiding: leeswijzer	05
Samenvatting	07
1. Beschrijving methode	11
1.1 Probleemomschrijving	11
1.2 Doel van de methode	11
1.3 Doelgroep van de methode	12
1.4 Indicaties en contra-indicaties	13
1.5 Aanpak	13
1.6 Materiaal	17
1.7 Benodigde competenties van de uitvoerder	18
1.8 Overige randvoorwaarden	20
1.9 Overeenkomsten en verschillen met andere interventies	21
1.10 Contactgegevens ontwikkelaar	22
2. Onderbouwing	23
2.1 De ontwikkelgeschiedenis van de methode	23
2.2 Onderbouwing van de probleemanalyse, doel, doelgroep en aanpak	25
3. Onderzoek naar praktijkervaringen	30
3.1 Uitvoerende organisaties	30
3.2 Praktijkervaringen van de uitvoerder	33
3.3 Praktijkervaringen van de cliënt/burger	35
3.4 Praktijkvoorbeeld	39
4. Effectonderzoek	43
4.1 Directe aanwijzingen voor effectiviteit	43
4.2 Indirecte aanwijzingen voor effectiviteit	48
5. Conclusies	52
5.1 Samenvatting werkzame elementen	52
5.2 Samenvatting effectonderzoek	52
6. Verantwoording	54
6.1 Het zoeken en selecteren van literatuur	54
6.2 Literatuur	55
 Bijlage 1: Toelichting effectonderzoek	 58
Bijlage 2: Overzicht onderzoeken en de hoofdkenmerken	61
Bijlage 3: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam: Wat levert het op? Resultaten van het onderzoek</i>	67

Bijlage 4: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>De familie aan zet. De uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie</i>	71
Bijlage 5: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>Eigen Kracht-conferenties: Jaarcijfers 2010</i>	76
Bijlage 6: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>Eigen Kracht volgens plan? Onderzoek naar de plannen en follow-up van de Eigen-kracht conferenties</i>	80
Bijlage 7: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>Kosten van hulpverlening met en zonder Eigen Kracht-conferentie</i>	83
Bijlage 8: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>Gewoon normaal tegen elkaar doen. Herstelbijeenkomsten Echt Recht 2000-2006</i>	86
Bijlage 9: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>Maatschappelijke opbrengsten van Eigen Kracht-conferenties: in het kader van geïndiceerde jeugdzorg trajecten met een toespitsing op multi-probleem gezinnen</i>	89
Bijlage 10: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>Outcomes of family group conferencing in Sweden: A 3-year follow-up</i>	94
Bijlage 11: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>The effects of Family Group Conferences on Social Support and Mental Health for Longer-Term Social Assistance Recipients in Norway</i>	99
Bijlage 12: Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken: <i>Literature review: Family group conferencing in a child welfare context</i>	102

Inleiding: leeswijzer

Professionals in de sociale sector worden geconfronteerd met een wirwar aan informatie waar ze zich een weg in moeten vinden. Die informatie is vaak versnipperd en daardoor weinig toegankelijk. In de databank *Effectieve sociale interventies* brengen wij methoden waarmee in de sociale sector gewerkt wordt bij elkaar. De methodebeschrijvingen geven daarbij een zo volledig mogelijk beeld van alle beschikbare informatie over een methode. Als gemeente, stafmedewerker of praktijkwerker kunt u hiermee vaststellen of de methode geschikt is voor de situatie waarin u of uw organisatie intervenieert. Als u besluit om met de methode aan de slag te gaan verwijzen we naar het handboek en eventueel andere door de ontwikkelaar beschikbaar gestelde materialen.

De methodebeschrijving is opgebouwd langs vier lijnen. Onderdeel één van dit document beschrijft de methode zelf, zoals de doelen, de doelgroep en de aanpak. Onderdeel twee laat de onderbouwing van de methode zien: de visies, theorieën en wetenschappelijke onderzoeken die de ontwikkelaar heeft gebruikt bij het ontwikkelen van de methode. Onderdeel drie geeft zicht op de praktijkervaringen van de professional en de cliënt/burger met de methode. Onderdeel vier geeft inzicht in wat er wetenschappelijk bekend is over de effectiviteit van de methode.

De methodebeschrijving is in nauwe samenwerking met de ontwikkelaar van de methode tot stand gekomen. Zo levert de ontwikkelaar informatie aan en geeft deze feedback op het concept en toestemming voor publicatie. De methode wordt uitgebreid in kaart gebracht. Dit kan de ontwikkelaar op zijn beurt een impuls geven voor verdere ontwikkeling van de methode. Een methode staat dus niet stil, de methodebeschrijvingen zullen dan ook regelmatig worden herzien.

De methodebeschrijving is gebaseerd op een systematische zoektocht naar informatie. Bij die zoektocht werken de onderzoeker die de methodebeschrijving maakt en een informatieanalist van de afdeling kennisstromen van MOVISIE intensief samen. Bij het zoeken van informatie over methoden zijn doorgaans de volgende zoekstrategieën toegepast: het inwinnen van informatie bij de ontwikkelaar, uitvoerende instanties en/of eventuele onderzoekers van de methode, het doorzoeken van Nederlandse en/of internationale databanken, het checken van referenties van reeds gevonden informatiemateriaal en een internet *deskresearch*. De zoektocht is daarbij gericht op een breed spectrum aan informatiebronnen, variërend van (ongepubliceerde) verslagen van (interne) procesevaluaties of paneldiscussies tot wetenschappelijk (effect)onderzoek. De verantwoording van de toegepaste zoekstrategieën is in beknopte zin terug te vinden in onderdeel 6.1. De zoekgeschiedenis is in uitgebreidere vorm vastgelegd in een hiertoe ontwikkelde *flowchart*, die is opgenomen in het archief van MOVISIE. Het relevante gevonden materiaal is terug te vinden in het literatuuroverzicht in onderdeel 6.2.

Bij het effectonderzoek (onderdeel 4) wordt onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte aanwijzingen voor effectiviteit. Een toelichting op dit onderscheid vindt u in bijlage 1. Om de tekst in de methodebeschrijving zelf laagdrempelig te houden, worden de belangrijkste onderzoekskenmerken en resultaten zoveel mogelijk in woorden beschreven. De achterliggende cijfers vindt u in bijlage 3 en verder.

Wij wensen u veel inspiratie bij het lezen van deze methodebeschrijving. Wij hopen dat u zich hiermee een goed beeld kunt vormen van wat deze methode uw gemeente, uw organisatie of uzelf als sociale professional te bieden heeft en hoe u de kwaliteit van uw aanbod aan de doelgroep kunt vergroten.

Samenvatting

1. Beschrijving methode

Doel

Het doel van een Eigen Kracht-conferentie (EK-c) is burgers zeggenschap en regie te laten houden over hun eigen leven, ook als er problemen zijn.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit burgers van alle leeftijden, die

- problemen hebben
- onderlinge conflicten hebben, zowel individuen als groepen
- of de gevolgen van overtreding of misdrijf willen herstellen.

Aanpak

De EK-c is een activerings- en besluitvormingsproces. Burgers vragen, al dan niet op advies van professionals, een conferentie aan bij de Eigen Kracht *Centrale*. Per omgaande krijgen ze contact met een onafhankelijk medeburger – een EK-coördinator (EK-coördinator) die op freelance basis werkt – die in samenspraak met de hoofdpersonen een proces start ter voorbereiding van een EK-c. De EK-coördinator zorgt ervoor dat de kring van deelnemers zo groot mogelijk is, dat de vraagstelling voor de EK-c van tevoren helder is, bereidt de deelnemers allemaal voor op de conferentie en betreft zo nodig en mogelijk professionals bij het proces.

De conferentie zelf verloopt in fasen. Standaard onderdelen zijn informatie-uitwisseling tussen professionals en deelnemers, het delen van gedachten en gevoelens en het maken van een plan. Afhankelijk van de aard van de problematiek zijn verschillende varianten van conferenties denkbaar (zie 1.5: varianten van Eigen Kracht conferenties). In de EK-c voor individuen en/of families staat de besloten tijd centraal. Dit is de tijd waarin de deelnemers aan de EK-c gezamenlijk een plan opstellen. Hierbij zijn noch de professionals noch de EK-coördinator aanwezig. Hierdoor is het plan dat de deelnemers maken voor 100% hun eigen plan en heeft het het hoogst mogelijke draagvlak.

Materiaal

Er is onder meer het volgende materiaal beschikbaar:

Handleiding Eigen Kracht-conferentie, een handleiding voor het organiseren van Eigen Kracht-conferenties die elke EK-coördinator ontvangt na afloop van de training.

Ontwikkelaar

Het model van de EK-c is gebaseerd op de Family Group Conference uit Nieuw-Zeeland. In Nederland is de uitvoerende organisatie:

Eigen Kracht *Centrale*

038 422 25 26

info@eigen-kracht.nl

Contactpersoon: M. Tuinbeek

2. Onderbouwing

Een plan maken in eigen kring – familie, vrienden, buren, kerkgemeenschappen, et cetera – komt al eeuwenlang voor, overal ter wereld. De EK-c leunt op dit principe, in een modern jasje gestoken. Het is gebaseerd op de Family Group Conferences uit Nieuw-Zeeland. Daar werd deze burgerschapsbenadering ontwikkeld als antwoord op de ervaren problemen in de jeugdzorg in de jaren tachtig van de vorige eeuw.

Het principe van de EK-c is vooral gestoeld op burgerschapsidealen. Diverse wetenschappers hebben onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van het begrip burgerschap, in relatie tot trends in maatschappelijke ontwikkelingen, zoals Mijnhard (2007) en Van der Knoop (2009). EK-c geeft burgers de ruimte om weer verantwoordelijkheden te nemen in het 'publieke domein'. Het gaat daarbij om eigen regie, in de theorie van Arnstein (1968) de hoogste vorm van burgerparticipatie of *empowerment*. In termen van het eigenaarschap van besluitvormingsprocessen van Doolan (2009) is EK-c tevens een vorm van eigen regievoering waarbij de familie het plan maakt en daar eigenaar van is, met de betrokkenheid van de professionele organisatie. De communicatie tussen deze 'leefwereld' van de burger en de 'systeem-' of 'beroepswereld' is, zoals ook blijkt uit de theorieën van Habermas (1982) en Braye en Preston-Shoot (1995), niet zo gemakkelijk. De onafhankelijke EK-coördinator legt daarom binnen de EK-c een verbinding tussen deze twee werelden. Ook het proefschrift van Frieling (2008) onderstreept het belang van deze onafhankelijkheid.

3. Onderzoek naar praktijkervaringen

De informatie over de praktijkervaringen is gebaseerd op een zevental onderzoeken (Gramberg, 2010; Van Beek, 2009; Van Beek & Gramberg, 2007; Gramberg, 2009; Wijnen-Lunenburg e.a., 2008; Van Beek & Gramberg, 2008; Schuurman & Mulder, 2011). De professionals ervaren het doorlopen van een EK-c traject over het algemeen als positief. Het contact met de onafhankelijke coördinator, het verloop van de conferentie en het maken van het plan worden veelal als succesvol ervaren. Ook hebben professionals de ervaring dat iedereen de kans krijgt om bij te dragen. Wel vinden deelnemers het jammer dat niet altijd alle genodigden aanwezig zijn. Goede samenwerking tussen professional, familie en netwerk, het maken van heldere afspraken met een duidelijke verantwoordelijke en een goede overdracht tussen professionals worden gezien als belangrijke voorwaarden om het EK-c traject succesvol te doorlopen. Professionals ervaren het maken van een actieplan als succesvol, maar zijn niet altijd gerust op een succesvolle implementatie.

De deelnemers ervaren de conferentie en het persoonlijke contact met de onafhankelijke coördinator als positief. Ook kinderen en jongeren hebben het gevoel dat ze invloed hebben op de organisatie en het verloop van de conferentie. Na de conferentie ervaren deelnemers veelal meer steun van familie en netwerk en nemen zorgpunten daadwerkelijk af. Wel vragen de deelnemers om meer aandacht voor begeleiding na de conferentie en wijzen zij op het belang van evalueren en het maken van een noodplan. Een meerderheid zou EK-c aanbevelen aan anderen, maar alleen als de persoon er zelf echt achter staat. Sommige deelnemers zetten hun vraagtekens bij het langetermijneffect van de methode.

4. Effectonderzoek

De informatie over de effecten van EK-c is gebaseerd op tien onderzoeken: zeven Nederlandse onderzoeken naar EK-c (Schuurman & Mulder, 2011; Gramberg, 2011; Van Beek, 2003; Van Beek & Gramberg, 2003; Van Naem & Partners, 2009; Jagtenberg e.a., 2011; Wijnen-Lunenburg e.a., 2008) en drie buitenlandse onderzoeken naar Family Group Conferencing (FGC), de engelse benaming voor EK-c (Sundell & Vinnerljung, 2004; Malmberg-Heimonen, 2011; Huntsman, 2006).

In de onderzoeken komt onder meer naar voren dat mensen er door middel van EK-c in slagen om de regie en verantwoordelijkheid over hun leven te nemen en ook te houden. Ook zorgt EK-c ervoor dat mensen taken in eigen kring uitvoeren. De hulp van de professional wordt alleen nog gevraagd voor zaken waar het netwerk zelf geen adequaat antwoord op denkt te hebben, zoals inkomensbeheer en schuldhulp. Gezinnen ontwikkelen zich globaal in positieve zin door deelname aan EK-c, vooral op het gebied van veiligheid en welzijn van de betrokken kinderen en ervaren sociale steun voor de ouders. De reductie van zorgpunten is vergelijkbaar met de reguliere aanpak. Niet alle aangevraagde conferenties vinden uiteindelijk plaats, maar de onderzoekers hebben geen relatie kunnen aantonen met achtergrondproblematiek. Het blijkt dat van de in de plannen vastgestelde afspraken in de praktijk het merendeel gedeeltelijk of volledig wordt uitgevoerd. In 9% van de plannen worden de afspraken helemaal niet uitgevoerd. Het niet of slechts deels uitvoeren van afspraken komt bijna even vaak door familiegerelateerde redenen als door professional-gerelateerde oorzaken. In onderzoek naar de maatschappelijke opbrengsten van EK-c's concluderen de onderzoekers, dat hoe eerder een EK-c ingezet wordt, hoe meer besparingen op professionele zorg gerealiseerd kunnen worden. In buitenlands onderzoek tonen onderzoekers positieve effecten van EK-c aan op de tevredenheid van het bestaan en mentale gezondheid. Ook mentale pijn en de mate van angst en depressie namen in het onderzoek significant af. Wel blijkt uit veel buitenlands onderzoek dat de ontwikkeling van plannen vaak succesvoller verloopt dan de implementatie ervan. Ook is er een gebrek aan betrouwbare langetermijnstudies naar EK-c.

5. Samenvatting werkzame elementen

- Burgers houden zeggenschap en regie, ook als er problemen zijn.
- Burgers worden geactiveerd om samen met anderen vast te stellen wat de problemen zijn, daar verantwoordelijkheid voor te nemen en een oplossing te bedenken.
- Het organiseren van samenwerking tussen familie, netwerk en professionals, waarbij iedereen via het actieplan betrokken wordt bij de problemen en een kans heeft bij te dragen aan het oplossen hiervan.
- Het betrekken van familie en netwerk bij de problematiek zorgt voor meer begrip, waardoor dit gezin meer steun vanuit de omgeving ervaart en minder zorgpunten heeft.
- Het EK-c proces is eigendom van het sociale netwerk: hun taal, hun tijd, hun mensen, hun gebruiken zijn bepalend en de besloten conferentietijd voor families is essentieel.
- De onafhankelijke EK-coördinator zorgt voor heldere uitleg, persoonlijk contact en begeleiding tijdens het proces en maakt het sociale netwerk zo groot mogelijk.

- De onafhankelijke coördinator als verbinding tussen de familie of het sociale netwerk en professionele dienstverleners of instanties.
- De professionele dienstverlener maakt kennis met familie en netwerk, waardoor een groot onderling vertrouwen ontstaat.
- De directe actie na een aanvraag: binnen een week start een coördinator met de werkzaamheden.
- Professionals spelen een belangrijke rol in het verschaffen van de gewenste informatie tijdens de conferentie: zij stellen daarmee deelnemers in staat te werken aan relevante plannen.
- De EK-c is breed toepasbaar: in herkomst van de deelnemers, in inhoudelijke onderwerpen en in gemaakte afspraken en de uitvoering daarvan.

1. Beschrijving methode

De beschrijving van de methode is gebaseerd op het volgende document: *Handleiding voor Eigen Kracht-conferenties*, in 2002 geschreven door H. van der Horst, L. Joanknecht en R. van Pagée, uitgegeven door de Eigen Kracht Centrale.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de volgende publieksinformatie:

Een plan van allemaal. Professionals over Eigen Kracht, in 2008 geschreven door H. Bosma, uitgegeven door de Eigen Kracht Centrale.

De Kleine Gids, Eigen Kracht-conferentie - moeilijke zaken makkelijk uitgelegd, in 2011 geschreven door F. Beek en M. Muntendam, uitgegeven door Kluwer in Alphen aan den Rijn.

1.1 Probleemomschrijving

Burgers met kwesties die spelen in hun gezin, op school, in hun wijk of buurt dreigen in contact met instanties vaak de greep op hun leven te verliezen. Ook komen familienetwerken en het bijbehorende oplossend vermogen veelal buitenspel te staan. De eigen krachten, talenten en andere bronnen om de regie over het probleem te herstellen, worden niet benut. Het risico is dat de zelfredzaamheid van de burger vermindert en de afhankelijkheid van professionele dienstverleners toeneemt.

Het is dan ook noodzakelijk om een besluit te nemen en een plan te maken waardoor de (risicovolle, vastgelopen, conflicterende, onveilige) situatie aangepakt kan worden. Dat moet op een zodanige manier gebeuren dat de zeggenschap en regie van de burger intact blijven.

Over het algemeen kunnen de meeste burgers de problemen zelf aanpakken in eigen kring. Soms zijn ze in verlegenheid binnen hun sociale netwerk, of blijken de problemen te groot. Dan ontbreken vaak ook de durf en de energie om zelf de kring groter te maken. In die situatie kan een EK-c alsnog mensen bij elkaar brengen, Een onafhankelijk coördinator fungeert als aanjager van de activering.

1.2 Doel van de methode

Het doel van een EK-c is het voor burgers mogelijk te maken dat zij zeggenschap en regie houden over hun eigen leven, ook als er problemen zijn. Het gaat erom burgers te activeren om samen met anderen vast te stellen wat de problemen zijn, daar verantwoordelijkheid voor te nemen en een oplossing te bedenken.

De EK-c is een besluitvormingsmodel dat, gericht op het vinden van een oplossing, een proces van samenwerking op gang brengt. Doel van de conferentie is het maken van een plan om de situatie van een persoon, gezin of groep te verbeteren.

1.3 Doelgroep van de methode

Een EK-c is bedoeld voor alle mensen die een plan nodig hebben om een voor hen ernstig probleem op te lossen.

Iedereen kan een EK-c aanvragen, voor zichzelf of voor een ander. In de praktijk is het vaak een professional (maatschappelijk werker, gezinsvoogd, docent, huisarts et cetera) die deze opening biedt.

In de afgelopen tien jaar heeft een EK-c al uitkomst geboden aan de meest uitlopende mensen en hun vragen, zoals:

- eenzame ouderen en ouderen met dementie of chronisch zieken, met bijvoorbeeld de vraag hoe zij lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen
- gezinnen met opvoedingsproblemen, met bijvoorbeeld de vraag hoe een kind veilig kan opgroeien
- jongeren die een vrijetijdsbesteding of ruimte daarvoor zoeken, met bijvoorbeeld de vraag waar zij kunnen skaten zonder overlast te veroorzaken
- een vroegtijdig schoolverlater, met bijvoorbeeld de vraag hoe hij prettig kan leren
- mensen met psychiatrische en verslavingsproblematiek, met bijvoorbeeld de vraag wat er voor nodig is om van de drank af te blijven
- daders en slachtoffers van een incident of misdrijf, met bijvoorbeeld de vraag hoe de schade van het grensoverschrijdend gedrag hersteld kan worden
- tienermoeders en families waarbinnen sprake is van huiselijk geweld en/of eerwraak, met bijvoorbeeld de vraag wat er nodig is om het geweld te stoppen
- mensen die kampen met financiële problemen en dreigende huisuitzetting, met bijvoorbeeld de vraag hoe een huisuitzetting voorkomen kan worden
- gedetineerden die terugkeren uit hun detentie, met bijvoorbeeld de vraag hoe zij op een goede manier kunnen terugkeren en terugval kunnen voorkomen.

Diversiteit in culturen

Het streven is om bij elke conferentie een EK-coördinator (EK-coördinator) in te zetten die past bij de wensen, tradities, taal en cultuur van de deelnemers. In 2011 zijn er bijna 600 EK-coördinatoren. Ze komen uit verschillende culturen en variëren ook in achtergrond. Samen spreken zij 89 talen en dialecten.

1.4 Indicaties en contra-indicaties

Een EK-c kent geen indicaties en contra-indicaties. Het gaat om het democratisch recht van burgers om eerst zelf plannen te maken voor de overheid – of professionals namens de overheid – ingrijpt in hun leven en eventueel dat van hun kinderen. De vraag of de situatie van een persoon, gezin of buurt geschikt is om een EK-c te houden, is van tevoren niet te beantwoorden. De kracht van het model zit in het groter maken van de kring, gericht op het vinden van een zo groot mogelijk diversiteit aan mensen uit de eigen kring van de betrokken hoofdpersoon. Deze deelnemers zijn op voorhand niet bekend, niemand kan dus van tevoren weten of de conferentie wel of niet gaat slagen.

Soms kan het wél nodig zijn dat een professional onmiddellijk ingrijpt, bijvoorbeeld vanwege het fysiek veilig stellen van een kind. Maar daarna is er toch een plan nodig en een EK-c kan hierin voorzien. Zo blijven burgers zelf in de eerste plaats verantwoordelijk en kunnen zij de regie over hun eigen leven houden. Bovendien is de betrokkene zelf eigenaar van het plan en kan een plan dat op dergelijke wijze tot stand is gekomen rekenen op een breed draagvlak in eigen kring. Pas wanneer het hen niet lukt met een plan te komen, zijn de professionele dienstverleners in de positie om zelf een plan te maken.

Kortom, met de voorbereiding van een EK-c kan altijd een start worden gemaakt. Uit *monitoring* blijkt dat dit in de meeste gevallen ook daadwerkelijk leidt tot een conferentie waarin een plan wordt gemaakt (zie 4.1).

1.5 Aanpak

De kern van de EK-c voor families en individuen (voor andere varianten: zie hieronder) is dat bezorgde burgers of professionals een onafhankelijke EK-coördinator inschakelen die alle mensen en bronnen in en rond de familie/het individu in een EK-c bij elkaar brengt. Samen met de EK-coördinator bereidt de hoofdpersoon (of hoofdpersonen) de conferentie voor. De aanwezigen bespreken in beslotenheid met elkaar welk plan hier passend is. Ze maken daarbij gebruik van hun eigen bronnen. Het proces van de EK-c bestaat uit een voorbereidingsperiode en de feitelijke bijeenkomst zelf.

De fasen

Deze paragraaf gaat kort in op de drie fasen van de feitelijke bijeenkomst zelf voor families en individuen.

1. Het delen van informatie
2. De besloten tijd
3. De presentatie/acceptatie van het plan.

1. Het delen van informatie

Vaak vertelt de hoofdpersoon aan het begin waarom hij een conferentie wil en dat hij verheugd is dat iedereen is gekomen om mee te denken. Sommige families kiezen ervoor de conferentie

te beginnen met het voorlezen van een gedicht of een lied of met het luisteren naar muziek die voor hen speciale betekenis heeft. Anderen beginnen met gebed en weer anderen met een maaltijd. Alles kan, het is hun bijeenkomst. Tijdens de voorbereiding vraagt de EK-coördinator aan alle deelnemers welke informatie ze nodig hebben om een plan te kunnen maken. Deze informatie wordt door professionals gegeven en vormt het belangrijkste deel van de eerste fase van de conferentie. Als leden van het netwerk vragen hebben, stellen ze deze ter plekke aan de professionals. In situaties waarin van overheidswege maatregelen zijn opgelegd (ondermeer kindbescherming, reclassering, schuldsanering,), kan een professional een kader stellen voor het plan. Een voorbeeld is de eis van een gezinsvoogd dat alle kinderen een eigen bed moeten hebben. Deze eisen worden in het eerste deel van de EK-c door de professionals met de deelnemers aan de EK-c besproken.

2. De besloten tijd

De besloten tijd is een belangrijk moment in het besluitvormingsproces van de EK-c voor families en individuen. De hoofdpersoon (of hoofdpersonen) en het door hen gevraagde sociaal netwerk delen informatie en gevoelens met elkaar. Samen denken ze na over een oplossing. Ze praten met elkaar op de manier die ze gewend zijn. Ze bespreken onder elkaar wat er aan de hand is en maken een plan waar iedereen het mee eens is. Ze beslissen wie wat doet en welke hulp van buitenaf moet komen. Bij dit gesprek zijn geen buitenstaanders aanwezig, de EK-coördinator en de professional(s) hebben de zaal verlaten. De EK-coördinator blijft in de buurt, in een ruimte waar hij niets kan verstaan, maar wel de vinger aan de pols kan houden. Als de deelnemers iets nodig hebben, kunnen ze de EK-coördinator benaderen.

Het besloten deel van de EK-c duurt zo lang als nodig. De deelnemers bepalen de duur. Er is eten en drinken aanwezig en de deelnemers lassen pauzes in als ze dat wensen. De gemiddelde duur van een EK-c voor families en individuen is tussen de drie en vijf uur. Het besloten deel neemt gemiddeld één tot drie uur in beslag.

3. De presentatie/acceptatie van het plan

In het derde en laatste deel van de EK-c voor families en individuen presenteert de groep het resultaat van hun overleg aan de coördinator. Ook de professionals zijn welkom bij dit onderdeel.

De deelnemers schrijven het plan zelf op. Ze vertellen de EK-coördinator wat erin staat. Hij voegt inhoudelijk niets toe aan het plan en geeft geen oordeel over de gemaakte afspraken. Het is zijn taak om bij alle deelnemers te checken of alles duidelijk is en of ze allemaal achter het plan staan. Verder checkt hij of er afspraken zijn gemaakt over het evalueren van het plan en over wie er wanneer bij elkaar komen als het plan anders loopt dan verwacht.

Het plan geeft gedetailleerd weer welke voorzieningen de familie nodig acht, hoe deze worden geconcretiseerd en hoe de controle daarop plaatsvindt tijdens de uitvoering. Oplossingen worden meestal dicht bij huis gekozen. Indien er sprake is van een kader, toetst de professional of het plan hieraan voldoet.

De rol van de EK-coördinator

De EK-coördinator maakt de kring zo groot mogelijk. De reden dat de coördinator hier zoveel

energie in steekt, is dat mensen altijd deel uitmaken van een sociaal netwerk dat van invloed op hun leven en plannen is. Leden uit de eigen kring kennen de hoofdpersoon soms al tientallen jaren en kunnen hun indrukken en ideeën inbrengen. Daarom is het belangrijk deze mensen in het besluitvormingsproces te betrekken. Het gaat hierbij primair om meedenken.

Het proces om tot een EK-c te komen neemt gemiddeld zes weken in beslag. Inclusief de EK-c zelf is de tijdsinvestering voor een coördinator gemiddeld 35 uur per EK-c. Een EK-c is een gestuurd proces. De onafhankelijke EK-coördinator – de technisch voorzitter van (een deel van) de conferentie – leidt de deelnemers door de verschillende fasen, zonder zich met de inhoud en de uitkomst te bemoeien. Dit waarborgt dat de behoeften van alle deelnemers tot hun recht komen en dat ze op een veilige manier kunnen participeren.

De EK-coördinator spreekt voorafgaand aan de conferentie altijd met alle deelnemers, liefst persoonlijk en als het niet anders kan, telefonisch. In het contact met de (potentiële) deelnemers legt de EK-coördinator de werkwijze van de conferentie uit en beantwoordt vragen. Dit persoonlijke contact met alle deelnemers verhoogt de kansen op een succesvolle conferentie. Er is foldermateriaal in verschillende talen beschikbaar dat de EK-coördinator achterlaat of toestuurt. Ook attendeert hij op de vele voorbeeldfilmpjes op de website www.eigen-kracht.nl.

Na de conferentie typt de EK-coördinator het plan letterlijk uit. Alle deelnemers ontvangen binnen drie werkdagen na de EK-c een exemplaar van het plan. Het is belangrijk dat iedereen het plan snel ontvangt, omdat de uitvoering van het plan meestal meteen na conferentie begint. De ervaring leert dat de effecten van een EK-c niet stoppen na de conferentie.

Follow-up

Na vier weken belt de coördinator de belangrijke personen uit de conferentie om te informeren hoe het gaat met de gemaakte afspraken.

De rol van de professional.

Professionals spelen vaak een cruciale rol bij EK-c's voor families en individuen. Regelmatig zijn ze (nauw) betrokken bij degene(n) voor wie een EK-c gaat plaatsvinden. Zij zijn ook dikwijls degenen die een EK-c aan hun cliënten voorstellen en hen helpen om deze aan te vragen. Globaal gesproken hebben professionals tot taak de deelnemers aan de EK-c te voorzien van de bagage die nodig is om gezamenlijk een goed plan te kunnen maken.

Het is mogelijk dat meerdere professionals een bijdrage leveren aan de EK-c, zowel in de voorbereiding als gedurende het eerste, informatieve deel. Dit gebeurt altijd in nauw overleg met de hoofdpersoon.

Tijdens het eerste, informatieve deel van de conferentie kunnen professionals vier soorten informatie geven.

1. Specifieke informatie, toegesneden op de problemen van de hoofdpersoon (of hoofdpersonen).

Een Intensief Pedagogisch Thuiswerker (IPT-er), gezinsvoogd of ambulante begeleider die al een tijdje met de hoofdpersoon (of hoofdpersonen) meeloopt, vertelt wat er speelt in het gezin en waar zijn zorgen liggen. Hij vertelt ook welke krachten aanwezig zijn en wat er allemaal goed gaat.

2. Informatie over mogelijk hulpaanbod, specifiek voor de hoofdpersoon (of hoofdpersonen).

De IPT-er, gezinsvoogd of ambulant begeleider en/of professionals die nog geen contact hebben met de hoofdpersoon, geven informatie over mogelijke (aanvullende) vormen van hulp. Ze vertellen ook hoe de hoofdpersoon hiervoor in aanmerking kan komen (verwijzing en indicatie).

3. Niet situatiegebonden, algemene informatie: soms is er behoefte aan bredere informatie, niet specifiek toegesneden op de hoofdpersoon (of hoofdpersonen).

Wat zijn de risico's van echtscheiding voor kinderen als de omgang niet goed wordt geregeld? Wat zijn de verschijnselen van Borderline en hoe komt het dat iemand met deze ziekte zich gedraagt zoals hij zich gedraagt? Welke therapie is mogelijk?

4. Voorwaarden aan het plan. In situaties waar sprake is van een (wettelijke) (dwang)maatregel, formuleert een professional van te voren een kader voor het plan. Dit kunnen bijvoorbeeld minimumeisen zijn voor de veiligheid van de hoofdpersoon (of hoofdpersonen). De professional bespreekt het kader voorafgaand aan de conferentie met de hoofdpersoon (of hoofdpersonen). Tijdens het eerste deel licht hij het kader vaak nog toe en beantwoordt hij vragen van deelnemers daarover.

Een kind is seksueel misbruikt door haar stiefvader. De gezinsvoogd stelt als voorwaarde aan het plan dat het kind niet met de stiefvader alleen in één ruimte mag zijn.

Een ander voorbeeld: een woningbouwvereniging wil zekerheid in het plan over hoe de achterstallige huur betaald wordt, voordat de uithuiszettingsprocedure afgeblazen wordt.

De EK-coördinator bespreekt met de hoofdpersoon welke informatie zij en het sociaal netwerk willen hebben. Het gaat steeds om informatie die nodig is om een besluit te kunnen nemen. De deelnemers besluiten zelf tijdens het tweede, besloten deel van de conferentie of en hoe ze gebruik van deze informatie gaan maken.

Of de professional na het opstellen van het plan nog een rol heeft, hangt af van wat de hoofdpersoon en diens kring hierover besluiten. De professional heeft geen taak meer als de familie de hulp in eigen beheer neemt en er geen gezagsmaatregelen bestaan.

Varianten van Eigen Kracht-conferenties

Er bestaan verschillende varianten van de EK-c.

- EK-c voor individuen en families, zoals hierboven beschreven.
- EK-c als herstel nodig is na een incident of misdrijf. Dader(s) en slachtoffer(s) worden in één bijeenkomst samengebracht, met ieder hun eigen verwanten bij zich. Gezamenlijk maken zij een herstelplan.
- EK-c voor een groep, wijk of buurt bij onderlinge conflicten of buurtoverlast. Zoveel mogelijk betrokkenen en belanghebbenden worden samengebracht in één bijeenkomst en maken gezamenlijk een plan.
- EK-c bij vragen ten aanzien van het leren binnen en buiten school. Deelnemers zijn de betrokken leerling en diens familie en netwerk en de leerkrachten van school. Ook hier maken de deelnemers gezamenlijk een plan.

De werkwijze bij deze conferenties wijkt iets af van de familieconferentie. Deze conferenties kennen geen besloten tijd. Dit omdat de groep van deelnemers soms erg groot is (vooral bij de buurtconferenties), de deelnemers elkaar niet of onvoldoende kennen, zij geen (familie)geschiedenis met elkaar delen en er geen sprake is van een eigen (familie)cultuur. De EK-coördinator leidt de bijeenkomst volgens een vast draaiboek en – bij de herstelbijeenkomsten – een vragenschema.

In het eerste deel gaat het bij deze conferenties om het delen van gedachten en gevoelens over het gebeurde of over de situatie. In het tweede deel maken de deelnemers met elkaar een plan dat bijdraagt aan herstel van verhoudingen of aan een oplossing voor de kwesties die spelen. Het derde deel is informeel. Terwijl de coördinator het plan op papier zet, worden de deelnemers uitgenodigd om iets te drinken, om vervolgens het plan te ondertekenen. Dit is de start van de nieuwe positie van de deelnemers.

De principes, waaronder de positie van de onafhankelijke EK-coördinator en het 'eigendom' van het plan, zijn in alle varianten hetzelfde.

1.6 Materiaal

Voor het uitvoeren van de methode is het volgende materiaal beschikbaar:

Handleiding voor Eigen Kracht-conferenties, in 2002 geschreven door H. van der Horst, L. Joanknecht en R. van Pagée, uitgegeven door de Eigen Kracht Centrale. Deze handleiding wordt jaarlijks bijgesteld.

Na afloop van de eerste training ontvangt elke coördinator deze handleiding met een stappenplan voor de uitvoering van EK-c's voor familie en individu en een *checklist* voor elke EK-c. Na afloop van de tweede training ontvangt de coördinator een draaiboek en vragenlijst voor EK-c's bij herstelvragen, voor een groep/buurt of wijk en voor leervragen.

Algemene informatie over de EK-conferentie de visie die eraan ten grondslag ligt, de werkwijze en de rol van coördinator en professional et cetera, zijn te vinden in:

- *De Kleine Gids, Eigen Kracht-conferentie - moeilijke zaken makkelijk uitgelegd*, in 2011 geschreven door F. Beek en M. Muntendam, uitgegeven door Kluwer in Alphen aan den Rijn. Dit boek geeft inzicht in wat een EK-c is, op welke visie deze is gestoeld, gaat in op de ontstaansgeschiedenis, geeft informatie over de verschillende varianten, over de rol van de EK-coördinator, van de betrokken professionals. Het bevat ook een onderzoeksgedeelte waar veel terug te vinden is over onderzoek naar EK-c's in alle varianten.

- *Een plan van allemaal. Professionals over Eigen Kracht*, in 2008 geschreven door H. Bosma, uitgegeven door de Eigen Kracht Centrale. In dit boek vertellen professionals over hun ervaringen met EK-c's. Het is een boek met veel voorbeelden en met citaten van professionals. Het is bedoeld voor professionals die nog weinig ervaring hebben met EK-c's of die met vragen erover zitten.

1.7 Benodigde competenties van de uitvoerder

De Eigen Kracht-coördinator

Een Eigen Kracht-conferentie wordt gefaciliteerd door een onafhankelijke Eigen Kracht-coördinator. Dit is een medeburger die zich vanuit levenservaring en maatschappelijke betrokkenheid wil inzetten voor het belang van anderen. Hij of zij ondersteunt het netwerk bij het organiseren van hun conferentie. De EK-coördinator is niet in dienst of op een andere manier verbonden aan een beslissingsbevoegde of hulpverlenende instantie. Hij/zij heeft een eigen beroep (bijvoorbeeld pianostemmer of technicus) en begeleidt jaarlijks op freelance basis gemiddeld één tot drie EK-c's tegen een normale loonwaarde.

Competenties

Een coördinator:

- heeft vertrouwen in de kracht en mogelijkheden van personen, families en hun sociale omgeving
- wil faciliterend zijn en geen hulp verlenen
- is vasthoudend, creatief en flexibel en kan anderen in hun waarde laten.

Benodigde vaardigheden zijn onder meer:

- kunnen organiseren
- bekwaam zijn in het luisteren
- in staat zijn open vragen te stellen
- zich onafhankelijk en activerend kunnen opstellen
- vaardig zijn in gebruik van computer.

Training

Wanneer iemand als Eigen Kracht-coördinator aan de slag gaat, volgt hij of zij een zesdaagse training in twee delen bij de Eigen Kracht Centrale. In het eerste deel (EK-1) staat de werkwijze van EK-c's voor families en individuen centraal. Naast de ontwikkeling van de benodigde

vaardigheden en het verschaffen van inzicht in de visie, het model en de werkwijze, biedt deze training een wederzijdse selectiemogelijkheid. Na afloop hebben zowel de deelnemers als de trainers in beeld of de kandidaat voldoende bagage heeft om een eerste EK-c te starten.

Na twee uitgevoerde conferenties wordt deel twee (EK-2) van de basistraining gevolgd. In deze training staat de werkwijze centraal voor een EK-c als herstel nodig is, een EK-c voor groep, wijk of buurt en een EK-c bij leervragen.

Naast de training maken regionale bijeenkomsten, jaarlijkse landelijke bijeenkomsten, intervisie en coaching deel uit van de 'education permanente' van de EK-coördinator. De regiomanager controleert of aan deze voorwaarden wordt voldaan. Een EK-coördinator wordt bij elke EK-c waar hij bij betrokken is gecoacht door een regiomanager van de Eigen Kracht Centrale.

Professionals

Voor professionals die betrokken zijn bij de EK-c vraagt deze werkwijze een andere houding, een 'mindshift' en andere vaardigheden. Het gaat dan om het besef dat mensen bijna altijd beschikken over een kring van 'eigen mensen', met kennis, ervaring en mogelijkheden om mee te denken of mee te helpen. De kern is dat als de professional zich daarop richt, hij of zij toegang krijgt tot extra bronnen en er als hulpverlener niet meer alleen voor staat. Er wordt verbinding gemaakt met krachten die dichtbij zijn en die tevens duurzaam zijn. Eigen mensen blijven immers langer in beeld dan de meeste professionals.

In de visie van de Eigen Kracht Centrale is er geen sprake van individuele nalatigheid of onvolkomenheid, maar veeleer van falende netwerken, van drooggelegde sociale hulpbronnen. Er is – redenerend vanuit de Eigen Kracht-visie – eerder sprake van een collectief tekortschieten dan van een individueel falen. Voor de competenties van professionals die met Eigen Kracht te maken krijgen is dat verschil cruciaal. Opereert hij/zij vanuit het denken van individuele tekortkomingen en eigen verantwoordelijkheid, dan diagnosticeert hij de aard van de tekortkoming en begint hij aan het repareren of compenseren hiervan (via scholing, therapie, cursus, et cetera). In het Eigen Kracht-denken wordt gestart vanuit een andere invalshoek: wie in jouw omgeving zou je kunnen helpen en als deze er niet meer zijn of niet sterk of ondersteunend genoeg zijn, hoe kunnen er dan omgevingen gecreëerd worden die jou verder kunnen brengen?

Competenties

In het visiedocument "Gedeelde visie, succesvol ondersteunen van kinderen, gezinnen en families" (2009) hebben de Overijsselse jeugdzorgorganisaties samen met de Provincie en de Eigen Kracht Centrale de gewenste houding en sturing van de professional als volgt omschreven:

- De professional geeft de familie het respect en vertrouwen.
- De professional heeft de taak om ouders/gezinssystemen te stimuleren en aan te spreken op het uitvoeren van het plan.
- De professional is zich bewust van zijn/haar positie tegenover de familie en hun plan.
- De professional heeft de taak het plan mede te bewaken, in overleg met de familie.
- De professional is actief betrokken bij de EK-c; meer specifiek is de professional aanwezig bij de informatiefase en bij het in ontvangst nemen van het plan.

- In geval van (dreigende) ondertoezichtstelling – OTS – stelt de professional, als de situatie daarom vraagt, eisen aan het plan. Ook maakt hij/zij afspraken over de wijze waarop de professional het plan nadrukkelijk mede kan bewaken. Dit gebeurt wanneer het plan in ontvangst wordt genomen.
- De professional grijpt direct in als de veiligheid/ ontwikkeling van het kind acuut in gevaar is. Daarna komt er een (nieuw) plan op basis van een (vervolg-) EK-c.
- De professional is zich ervan bewust dat een vervolg EK-c altijd tot de mogelijkheden behoort, om het plan bij te stellen en aan te scherpen.
- De professional is deskundig als het gaat om EK-c. Hij/zij heeft een eigen verantwoordelijkheid hierin en leert van de praktijk.
- De professional heeft vertrouwen in bovenstaand proces.

Opleiding en training

Een professional moet een omslag maken van plannenmaker, beoordelaar, indicatiesteller en besluitvormer, naar deskundig adviseur, kenniscentrum, vragensteller en actiemaker binnen families. De Eigen Kracht Centrale heeft een afdeling training en consultatie, die hulpverleners ondersteunt bij het maken van deze omslag.

Het Platform Hogescholen en Eigen Kracht-conferenties sluit bij deze ontwikkeling aan. Sinds 2008 komen medewerkers van ruim 20 hogescholen regelmatig bij elkaar. Het platform wil de visie achter de Eigen Kracht-conferentie een integrale en structurele plek in het onderwijs geven, vanaf het eerste studiejaar, zodat toekomstige professionals een andere houding hebben tegenover burgers die een Eigen Krachtplan maken. Een houding zoals in het eerdergenoemde visiedocument omschreven is. De gedachte van het platform is dat er iets wezenlijks verandert in de verzorgingsstaat: we zijn op weg naar een samenleving die uitgaat van de participatie van burgers. Hier hoort een ander soort professional bij dan de hogescholen op dit moment opleiden.

1.8 Overige randvoorwaarden

Kwaliteitsbewaking

De training en de eerste conferentie maken deel uit van het training- en selectieproces van kandidaat-coördinatoren. Als dit proces naar wederzijdse tevredenheid is verlopen, ontvangt de coördinator een certificaat. Om het certificaat te behouden moet een coördinator minimaal eenmaal per jaar een conferentie organiseren. Daarnaast is de coaching van coördinatoren door de regiomanager een essentieel onderdeel van alle EK-c's. Het zorgt er voor dat coördinatoren er niet alleen voor staan en dat een EK-c onder gedeelde verantwoordelijkheid tot stand komt. Op die manier bewaakt de Eigen Kracht *Centrale* ook de kwaliteit van het werk. Belangrijk principe is dat er voortdurend vanuit de Eigen Kracht-visie wordt gewerkt.

Na drie maanden neemt een hogeschool deelnemers interviews af om informatie te verkrijgen over de tevredenheid met de EK-c en de voortgang in de uitvoering van het plan. Dit gebeurt standaard bij elke EK-c in het kader van doorlopend onderzoek naar de conferenties.

Kosten van de interventie

De gemiddelde kosten bedragen tussen € 1.967 voor een EK-c bij leervragen en € 4.422 voor een EK-c voor families en individuen (prijspeil 2011). Conferenties voor groep, wijk of buurt, waar veel mensen bij betrokken zijn, zijn iets duurder.

Deze tarieven zijn als volgt opgebouwd:

Directe variabele kosten: 55%. De directe variabele kosten zijn alle kosten voor het voorbereiden en uitvoeren van één EK-c. Ze bestaan grotendeels uit freelance loonkosten en onkosten van de EK-coördinator. Daarnaast vallen hier posten onder als kosten voor huur van de locatie, eten en drinken tijdens de conferentie en conferentieadministratie.

Directe vaste kosten: 27%. De directe vaste kosten betreffen de kosten van voorwaardenscheppende activiteiten zonder welke het niet mogelijk is om EK-c's te organiseren. Het gaat om kosten voor de opleiding en training van EK-coördinatoren, onderzoek, voorlichting en training voor overheden en organisaties en communicatiemiddelen (folders, brochures, website, et cetera).

Indirecte kosten: 18%. De indirecte kosten betreffen overhead: kosten voor huisvesting, personeel, telefoon/internet, risicodekking, automatisering, accountant, et cetera.

Uit onderzoek is gebleken dat het werken met EK-c's kostenbesparend is. In hoofdstuk 4 gaan we hier uitgebreider op in.

Financiering

Veel gemeenten en provincies stellen hun burgers in staat hun eigen kracht te gebruiken door voor hen een conferentie te financieren. Ook worden EK-c's gefinancierd door zorginstellingen, scholen of woningcorporaties, of vanuit door fondsen of overheden gefinancierde projecten voor bepaalde doelgroepen. Er is (nog) geen uniforme landelijke regeling.

De Eigen Kracht-conferentie sluit uitstekend aan bij de negen prestatievelden van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en bij de visie die aan deze wet ten grondslag ligt. De landelijke overheid stimuleert het onderbrengen van EK-c's bij Centra voor Jeugd en Gezin. De EK-c past daarnaast binnen het stimuleringsprogramma 'Welzijn Nieuwe Stijl', waarin gemeenten hun taken en producten op het gebied van welzijn heroverwegen.

1.9 Overeenkomsten en verschillen met andere interventies

Er zijn geen aanpakken bekend die op dezelfde burgerschapsprincipes gebaseerd zijn als de Eigen Kracht-conferentie. Er bestaan wel aanpakken met uiterlijke overeenkomsten. Die overeenkomsten betreffen dan vooral het betrekken door de professional van familie en netwerk bij het vinden van een oplossing. De regie van dit proces ligt in handen van de professional, die tevens opsteller van het plan is. De professional blijft hier in zijn oude, vertrouwde rol van

besluitvormer, plannenmaker, et cetera. De EK-c keert de verhoudingen juist om: daar betreft de familie/het netwerk professionals bij het vinden van een oplossing. De regie en het eigenaarschap van het plan liggen hier in handen van de familie/het netwerk. De professional komt hier in een nieuwe, vaak nog onbekende rol, die van adviseur, informant, kenniscentrum, et cetera. Zie ook bij 1.7: Competenties van de professional.

1.10 Contactgegevens ontwikkelaar

Eigen Kracht Centrale
Postbus 753
8000 AT Zwolle
info@eigen-kracht.nl
038 422 25 26
www.eigen-kracht.nl

Contactpersoon

M. Tuinbeek
marjantuinbeek@eigen-kracht.nl

2. Onderbouwing

2.1 De ontwikkelgeschiedenis van de methode

Nieuw Zeeland

De inspiratie voor de EK-c als burgerschapsmodel komt uit Nieuw-Zeeland. Daar was in de tachtiger jaren van de vorige eeuw veel ongenoegen in de samenleving over het functioneren van de jeugdzorg mede in relatie met de economische crisis van die tijd.

Puao-te-Ata-tu Ministerial Advice Committee on a Maori perspective, Departement of Social Welfare (1988), was een belangrijk document dat de noodzaak van de kanteling naar de nieuwe wet duidelijk maakte. Enkele passages hieruit:

Onze monoculturele instellingen negeren en ontkennen de kracht van andere culturen.

Maatschappelijk werk ondermijnt vaak de verantwoordelijkheid en kracht van mensen om voor zichzelf te zorgen. Sociaal werk wordt eerder gedaan aan mensen dan met mensen.

Het jeugdzorgstelsel voedt eerder afhankelijkheid en zelfhaat dan onafhankelijkheid en eigenliefde.

Deze inzichten leidden tot de kanteling naar een moderne jeugdzorgwet. Daarvoor zijn destijds theoretische inzichten gebruikt uit de systeemtheorie die zeer aansloten bij de 'indigenous' kennis en gebruiken van de oorspronkelijke bevolkingsgroepen in Nieuw-Zeeland. Het is belangrijk om EK-c in het licht van die kennis te zien.

Problemen in de jeugdzorg

In een sfeer van erkenning van rechten van de minderheidsgroepen bleek in de jaren tachtig van de vorige eeuw dat er grote problemen in de Nieuw-Zeelandse jeugdzorg waren. Veel kinderen van vooral de Maori-minderheidsgroepen en de mensen van de Polynesische eilanden bleken uit huis geplaatst te zijn als er moeilijkheden waren in hun gezin. Dit alles, gecombineerd met economische recessie, noopte de regering te zoeken naar oplossingen. De overheid raadpleegde daarvoor ook deze minderheidsgroepen. Onder invloed van de Maori werd helder dat de rechten van het familiesysteem veel duidelijker verankerd moesten worden. Daarvoor is in 1989 een nieuwe wet aangenomen, de *Children, Young Persons and their Families Act* (CYPFA), die de nieuwe, moderne jeugdzorg vorm moest geven. De nieuwe benadering is ten principale gebaseerd op de Family Group Conference (FGC). Het principe van FGC is eenvoudig: de overheid moet kunnen ingrijpen op basis van wetgeving en internationale verdragen, zoals het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind. Echter, door families het wettelijke recht te geven om als eerste een veilig en verantwoord plan te maken, is de volgorde omgedraaid. De familiegroep is als eerste aan zet en de overheid accepteert elk goed en veilig plan. Interessant is dat FGC niet eerst uitgetoet is in *pilots* maar direct als recht is opgenomen in de CYPFA. Dat benadrukt dat FGC een familie- of burgerrechtelijke benadering is. Zo werden de rechten van het familiesysteem wettelijk beschermd. In Nieuw-Zeeland werd de nieuwe wet van 1989 dan ook

gezien als een belangrijke stap in het dekolonisatieproces, waarin minderheden rechten terugkrijgen die hen eerder waren afgepakt. Daarmee is het recht om als familiegroep eerst zelf met een plan te komen bij moeilijkheden teruggegeven aan alle burgers in Nieuw-Zeeland.

Internationaal

Bijna met de wind mee waaide deze inspiratie naar Australië, de Verenigde Staten, Engeland en intussen heeft ze ook veel landen op het Europese vasteland bereikt. Vanaf 1995 stimuleerde in de USA de *American Humane Association* (www.fgdm.org) deze benadering (die daar Family Group Decision Meeting (FGDM) genoemd wordt) met training, onderzoek en congressen. In het Verenigd Koninkrijk is de *Family Rights Group* (<http://www.frg.org.uk>) de motor achter ontwikkelingen op dit gebied.

Nederland

Eind vorige eeuw trok FGC in Nederland de aandacht van verschillende mensen. Daaruit zijn twee benaderingen voortgekomen: het Familienetwerkberaad en de Eigen Kracht-conferentie. Het Familienetwerkberaad is een door hulpverleners geëntameerd en uitgevoerd familieberaad. Het wordt meestal ingezet wanneer een familie al contact heeft met een zorgaanbieder en er een (nieuw) plan voor een kind moet komen. Op deze manier wordt draagvlak gecreëerd en instemming van belangrijke familieleden gevraagd. Hulpverleners hebben hierin de leiding en zij hebben een doel voor ogen dat zij proberen te realiseren met behulp van een familieberaad. De andere benadering is de Eigen Kracht-conferentie, een Nederlandse naam voor FGC die de kern aangeeft van de bijeenkomst, namelijk een samenkomen van *eigen* mensen die hun *kracht* gebruiken om een plan te maken voor de toekomst en daarover een besluit te nemen.

De Eigen Kracht *Centrale* werd in 2002 opgericht als een onafhankelijke organisatie waar onafhankelijke coördinatoren (medeburgers) conferenties faciliteren op basis van een contract per conferentie. Dat de Centrale als nieuwe, onafhankelijke organisatie met EK-c begon, is achteraf gezien van groot en uniek belang gebleken. Internationaal wordt FGC vaak ingevoerd door en in bestaande organisaties. Die hebben hun eigen uitgangspunten en regels en FGC wordt daaraan vaak aangepast. Dat levert allerlei compromissen op die de uitgangspunten en principes vaak geweld aan doen. Een voorbeeld daarvan is de positie van de onafhankelijke coördinator. Vaak worden coördinatoren ondergebracht bij een andere afdeling van dezelfde organisatie. Alsof coördinatoren maar tot op zekere hoogte onafhankelijk hoeven zijn. Het belang om een EK- organisatie op te bouwen zonder rekening te hoeven houden met bestaande zaken, is groot. Het is mogelijk om alle principes consequent toe te passen en in beleid te betrekken. Het heeft bijvoorbeeld geleid tot het belangrijke inzicht dat een EK-c neerkomt op het terugvorderen van een besluitvormingspositie voor burgers (Chapman, 2010).

De Nederlandse organisatie heeft inmiddels veel aanzien en invloed in andere landen in de wereld, juist doordat hier de principes van FGC in hun oorspronkelijke bedoeling worden uitgevoerd door een onafhankelijke organisatie.

Met deze rijke voorgeschiedenis was het niet moeilijk om succesvol verder te gaan op de ingeslagen weg. Juist doordat de Eigen Kracht *Centrale* niet vanuit een bepaalde opdracht hoefde uit te gaan, was het mogelijk om ongehinderd naar de essentie van deze benadering te kijken. Al snel werd duidelijk dat FGC – en dus EK-c – meer dan een goed idee was. Het heeft de potentie om een wezenlijke draai mogelijk te maken, niet alleen in jeugdzorg, welzijn en reclassering, maar ook in de samenleving.

2.2. Onderbouwing

Het gedachtegoed van de Eigen Kracht *Centrale* is gestoeld op burgerschapsidealen. Daarvoor is een aantal theoretische bronnen te noemen.

Burgerschap en een zorgzame samenleving

Mijnhardt (2007) laat zien dat met de ontwikkeling van de verzorgingsstaat, het gevoel van collectieve verantwoordelijkheid voor het publieke domein afneemt, ten gunste van verregaande individualisering. Hij concludeert dat voor de verwezenlijking van een zorgzame samenleving het allereerst noodzakelijk is dat elke burger zichzelf weer als burger serieus neemt en dat medeverantwoordelijkheid voor de publieke zaak ook een opgave van en voor hemzelf is. Tegelijkertijd dient de overheid zich te realiseren dat ze te maken heeft met volwaardige en sociaal verantwoordelijke burgers en dat voor de instandhouding van die zorgzame samenleving dat enorme potentieel van beschikbare krachten bij die burgers moet worden ingezet. Dat vereist niet alleen een versnelde afbouw van de interventiestaat, het vereist ook bij de overblijvende hulpverleners een fundamentele andere instelling: zij zullen burgers vooral moeten assisteren bij het met verve vervullen van hun publieke rol.

Mijnhardt zelf concludeert dat EK-c een uitstekende leerweg is voor de gesocialiseerde burger die even meende niet meer voor de publieke ruimte verantwoordelijk te zijn. EK-c verschaft hem een veelzijdige methode om zijn verplichtingen aan de publieke zaak weer te leren herkennen en vervolgens te vervullen.

Overheid en burger

Van der Knoop (2009) analyseert de ontwikkeling van het begrip burgerschap door de eeuwen heen in relatie tot maatschappelijke trends. Hij geeft aan dat de adviezen en beleidsnota's zich momenteel in de volgende drie richtingen bewegen.

- De grens tussen overheid en burger moet opschuiven: de staat moet een aantal verantwoordelijkheden doorschuiven naar het individu. De overheid moet een stap terug doen maar moet wel de kaders en de voorwaarden scheppen waarbinnen burgers optimaal hun verantwoordelijkheid kunnen dragen.
- Het appelleren aan de burgers om a: loyaal te zijn aan een gedeeld stelsel van normen en waarden en b: de noodzakelijke normatieve bekwaamheden te verkrijgen.
- Het stimuleren van actief burgerschap: meedoen, verantwoordelijkheid nemen, niet alleen politiek maar ook voor je eigen leefmilieu; betrokken zijn bij de burgers om je heen.

De verzorgingsstaat heeft de burger in de loop van de tijd bepaald gedrag afgeleerd, of liever gezegd: bepaald gedrag niet *aangeleerd*. De burger zal dit opnieuw moeten leren, hij is vervreemd van Eigen Kracht. De overheid zal hier moeten helpen; zij zal de goede voorwaarden moeten scheppen opdat de burger zijn verantwoordelijkheid zal nemen. De sociale functie is daarbij één van de belangrijke componenten van burgerschap.

Knoop concludeert dan ook dat het stimuleren van Eigen Kracht, zoals dat bij EK-c gebeurt, goed past in de *sociale functie* van burgerschap, omdat dit perfect aansluit bij de verantwoordelijkheden die de overheid zichzelf toedicht op basis van het hedendaags concept burgerschap:

- Het stimuleren van actieve sociale betrokkenheid van burgers
- Het stimuleren van het nemen van verantwoordelijkheid door burgers
- Het bijbrengen van competenties, in het bijzonder zelfredzaamheid.

De sociale cohesie tussen de betrokkenen, in een familie dan wel in een probleebuurt, krijgt een sterke impuls door de gedeelde zorg en de transformatie hiervan in gecoördineerde actie. Bovendien ligt het voor de hand dat een dergelijke samenwerking tussen betrokkenen een stuk duurzamer is dan de per definitie altijd tijdelijke hulpstructuren die hulpverleners opzetten.

Sociaal netwerk

De Vries concludeert in 2007 (in: Van der Lans, 2011), op basis van onder meer het werk van Lambert uit 1992 en McKeown uit 2000, dat verreweg het grootste deel van de werkzame factoren die bijdragen aan positieve verandering in de 'contextuele eigenschappen en sociale steunsystemen' van de hulpvrager liggen.

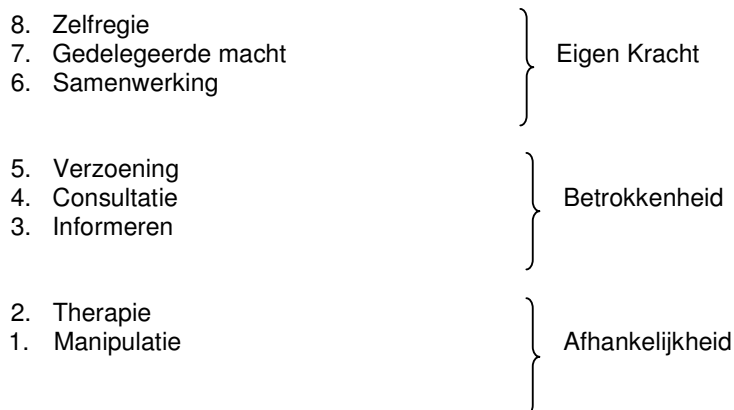
Het gaat dan om de situatie waarin er rondom de hulpvrager een sociaal netwerk functioneert dat gaat meewerken om veranderingen te bewerkstelligen. Is er een stimulerende omgeving of kan die op gang worden gebracht? En is de hulpvrager daar gevoelig voor? Als dat het geval is, neemt de kans op een positieve verandering aanmerkelijk toe. Eenvoudig gezegd: als oom Piet, die twee straten verder woont, optreedt als iemand die het inkomen beheert van de alleenstaande moeder Marijke en wekelijks een uurtje met haar de financiën doorneemt, is dat vele malen effectiever dan een regelmatige gang naar de burelen van de schuldhulpverlening.

Van der Lans (2011) ziet EK-c daarom als één van de werkzame aanpakken. Hij verwoordt dit als volgt: "Het eigen-kracht-register valt ook te beargumenteren als een oefening in bescheidenheid. Het is de erkenning dat de overheid of publieke professionals geen leverancier zijn van oplossingen, maar dat die oplossingen gevonden moeten worden in de sociale omgeving van mensen zelf, in hun netwerken, in de organisatie van hun eigen levens. Het is ook de erkenning dat professionele interventies op zichzelf niet rechtstreeks en onmiddellijk tot een hoge effectiviteit leiden. De succesrecords zijn niet overtuigend, de kosten doorgaans hoog en wat zich aandient als verbetering blijkt nogal eens weinig duurzaam."

Empowerment

Eigen Kracht-conferenties worden door veel mensen aangeprezen om het hoge empowerende gehalte van deze benadering. Maar, 'mensen in hun eigen kracht zetten, of 'hun eigen kracht laten gebruiken', zijn heel verwarrende begrippen. De eigen kracht van mensen gebruiken is een uitdrukking van professionals die gewend zijn interventies in te zetten onder hun regie. Eigen Kracht kan niet gebruikt of ingezet worden, net zoals macht niet gegeven wordt maar genomen. Professionals kunnen wel een omgeving scheppen die het mogelijk maakt dat mensen hun macht nemen. De EK-c is zo'n 'omgeving'. Het gaat daar om echte eigen regie. Arnstein (1969) laat met zijn '*ladder of citizen participation*' zien dat eigen regie de hoogste vorm van empowerment is.

Op andere wijze illustreert De Vries (2007) het onderscheid tussen het medisch/therapeutische model en het empowermentmodel. Hij zet de twee uitersten in Arnsteins ladder naast elkaar.

Verschillen institutionele en sociale zorg

Therapeutisch model	Empowerment model
Oplossen	Ondersteunen
Professional is expert	Cliënt is expert
Behandelplan	Eigen kracht
Focus op problemen	Focus op mogelijkheden
Extrinsieke motivatie	Intrinsieke motivatie
Verplichting	Vertrouwen
Specialistisch	Generalistisch
Individualiserend	Socialiserend
Oefenend	Praktiserend
Gericht op verleden en heden	Gericht op heden en toekomst
Uitwedstrijd	Thuiswedstrijd

Bewerking van schema van Sjeff de Vries, 2007, p. 103

Eigenaarschap van het besluitvormingsproces

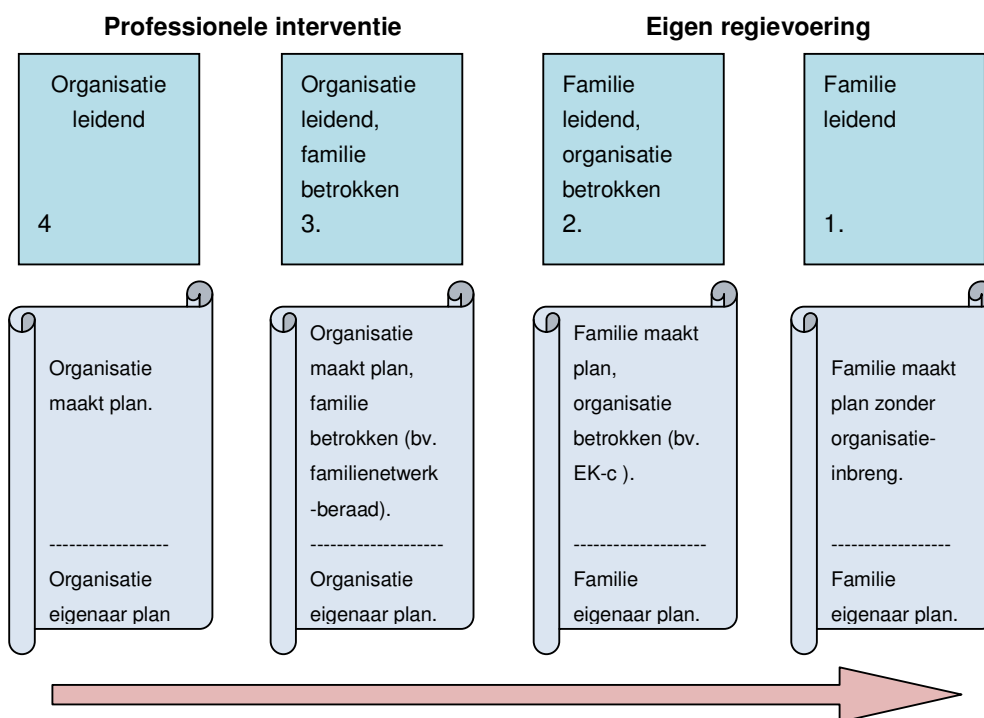
Onderstaand schema van Doolan (2009) maakt duidelijk dat het belangrijk is om het eigenaarschap van het besluitvormingsproces vast te stellen: wie is leidend? Doolan onderscheidt vier mogelijkheden die in het schema terug te vinden zijn. De EK-c valt onder de tweede vorm: de familie is leidend met betrokkenheid van de organisatie.

Continuüm van betrokkenheid

Mike Doolan, 2009

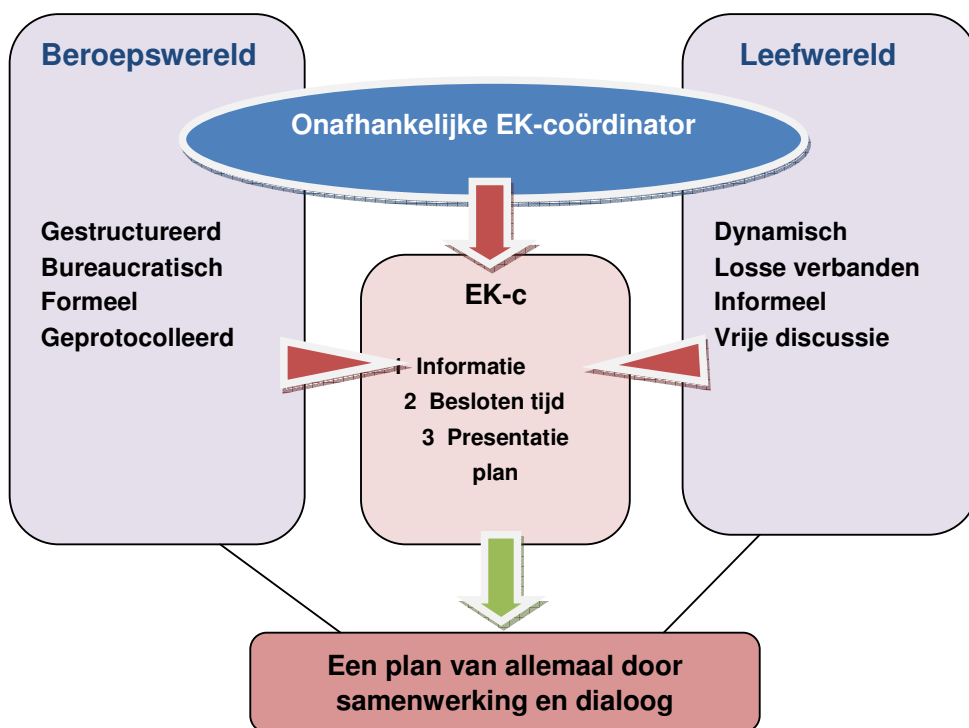
System- en leefwereld

Habermas (1982) geeft met zijn *theory of communicatieve action* aan dat er voor een optimale publieke sfeer een ruimte moet zijn waarbinnen rationele discussies kunnen worden gevoerd, vrij van dwingende machten. Een vergelijkbare positie nemen Braye en Preston-Shoot (1995) in met hun stelling dat de wijze waarop de samenwerking tussen de professionele wereld en de levenswereld van mensen functioneert, heel erg afhangt van hoe de machtverhoudingen geregeld zijn. De EK-c gebruikt van deze theorie vooral het onderscheid tussen de leefwereld van mensen en de systeemwereld van professionals, die niet zo gemakkelijk mengen en waartussen vaak wel samenwerking nodig is. Früchtel (2010) bouwt daarop voort met zijn 'Colonisation of the Lifeworld and FGC as a Lifeworld approach'. FGC/EK-c functioneert daarin als een verbinding tussen beide werelden. Een onafhankelijke coördinator zonder belangen verbindt beide werelden in de voorbereiding van de besluitvorming. De systeemwereld (overheid en hulpverlening namens deze) kan vragen om een plan en waar nodig kaders stellen, maar de leefwereld wordt als eerste uitgenodigd om het plan te maken. Doolan (2009) geeft dit in onderstaand schema weer.

Brug slaan tussen organisatie en familie

Onafhankelijke procesbegeleiding

Het proefschrift van Frieling (2008) over actief burgerschap in de buurt geeft een onderbouwing van het belang van de onafhankelijke coördinator. Zij brengt dit in verband met de noodzaak dat burgers geloof hebben in de rechtvaardigheid van het proces. Frieling concludeert (2008: 125): "Wanneer betrokken beleidsmakers, zoals de gemeente, zowel leiding geven als deelnemen aan het dialoogproces, ontstaat er voor hun een dubbelrol die mogelijk gepaard gaat met belangenverstrengeling. Immers wanneer de uitkomst van het dialoogproces niet strookt met de belangen van de deelnemende én leidinggevende beleidsmaker, dan kan deze op basis van zijn of haar leiderschap de koers van het dialoogproces wijzigen. Ongeacht of deze dubbelrol in de praktijk daadwerkelijk tot uiting komt, bedreigt hij het vertrouwen van de bewoners in de rechtvaardigheid van het dialoogproces."

3. Onderzoek naar praktijkervaringen

3.1 Uitvoerende organisaties

Eigen Kracht Centrale

Typisch voor de EK-c is de onafhankelijke organisatie ervan. De consequentie hiervan is dat EK-c's alleen uitgevoerd kunnen worden door organisaties die zelf ook onafhankelijk zijn van besluitvormende of hulpverlenende instellingen. Momenteel is de Eigen Kracht *Centrale* in Nederland de enige onafhankelijke, uitvoerende organisatie op het gebied van de EK-c.

Samenwerking met diverse organisaties

De Eigen Kracht *Centrale* werkt samen met diverse organisaties in het hulpverleningscircuit. Deze organisaties zijn verspreid over heel Nederland en werken op het gebied van onder meer ouderenzorg, jeugdzorg, onderwijs, huiselijk geweld, sociaal-cultureel werk, gezondheidszorg, schuldhulpverlening, wonen, werken, justitie en verstandelijk gehandicaptenzorg. Deze organisaties steunen vanuit hun rol het werken met EK-c's voornamelijk beleidsmatig.

Regionale spreiding

In 2010 kwamen er aanvragen voor het uitvoeren van EK-c's vanuit elf provincies in Nederland, waarvan het merendeel uit de stadsregio Amsterdam, de regio Overijssel en de stadsregio Rotterdam. Het werken met EK-c's is vooral in de provincie Overijssel en de gemeente en stadsregio Amsterdam verankerd in beleidsvisies, ook op het niveau van de financierende overheid.

De beschrijving van de praktijkervaringen van de professionals en cliënt/burger zijn gebaseerd op de volgende publicaties:

1. *Eigen Kracht-conferenties: Jaarcijfers 2010*, geschreven door P. Gramberg en uitgegeven door stichting WESP te Voorhout in 2011.

Doel van dit onderzoek is tweeledig: ten eerste het achterhalen van feitelijke gegevens van EK-c's die zijn uitgevoerd in 2010, waaronder aanmeldgedrag, aantallen EK-c's, verloop van de conferenties en de follow-up na driemaanden. Ten tweede gaat het om het verkrijgen van inzicht in de mate van tevredenheid van deelnemers over de EK-c.

In 2010 zijn er in totaal 826 aanvragen voor een EK-c ingediend, waarvan 593 daadwerkelijk tot een conferentie hebben geleid. Van 352 conferenties (59%) is door het analyseren van de ingeleverde follow-up formulieren bekend hoe het er na enkele maanden voor stond.

De mate van tevredenheid is gebaseerd op ingeleverde enquêtes van 276 aanvragers/professionals (52%), 2609 deelnemende volwassenen (60%) en 273 kinderen en jongeren (48%).

2. *'Ik heb nooit eerder een grens durven trekken, maar nu wel': onderzoek naar EK-c's binnen het Steunpunt Huiselijk Geweld Kop van Noord-Holland*, geschreven door F. van Beek en uitgegeven door WESP in 2009.

Dit rapport doet verslag van een experiment met 25 EK-c's in situaties van huiselijk geweld in de periode tussen 2007 en 2009 in de kop van Noord-Holland. De EK-c's zijn ingezet in situaties waar huiselijk geweld plaatsvond of had plaatsgevonden. De relevante centrale vragen waren:

1. Hoe vaak, door wie en voor wie worden de EK-c's ingezet?
2. Wat is het verloop en wat het resultaat van de bij Eigen Kracht aangemelde zaken?
3. Hoe beoordelen de deelnemers een EK-c?

Hiertoe is informatie verzameld van de aanmeldingen, EK-c's, het resultaat van de conferenties en de tevredenheid van de deelnemers. Analyse vond plaats op 22 registratieformulieren voor de EK-c's die ingevuld zijn door de EK-coördinatoren (respons 96%: twee EK-c's zijn niet afgerond en van één is geen registratie ontvangen), tevredenheidsenquêtes ingevuld door deelnemers aan de conferenties: negen deelnemende professionals (50%) en 83 deelnemende leden van familie en netwerk (61%) leverden de enquêtes in. Ook waren er vragenlijsten die als leidraad dienden in diepte-interviews met deelnemers uit familie en netwerk.

3. *'Gewoon normaal tegen elkaar doen', Herstelbijeenvolgen Echt Recht 2000-2006*, geschreven door F. van Beek en P. Gramberg en uitgegeven door WESP Jeugdzorg in 2007. Dit rapport doet verslag van de praktijkervaringen met een variant van de EK-c: 'Echt Recht-conferenties'. Het onderzoek is gebaseerd op 542 Echt Recht-zaken die aangemeld en afgerond zijn in de periode 2000-2006 in alle delen van het land. Doel van de studie is tweeledig: enerzijds het achterhalen van feitelijke gegevens over verloop en resultaat van de Echt Recht-bijeenvolgen en anderzijds het verkrijgen van inzicht in de tevredenheid van deelnemers: hoe waarden ouders, slachtoffers en hun beider netwerk de Herstelbijeenvolgen Echt Recht?

De gegevens over tevredenheid zijn verzameld door middel van (schriftelijke) enquêtes die na de Herstelbijeenvolgen werden uitgedeeld. Er heeft geen selectie van zaken plaatsgevonden. In totaal zijn er 1052 tevredenheidsenquêtes ingeleverd: een respons van 48%.

4. *'Als er over mij geroddeld wordt, moet ik er natuurlijk wel bij zijn': Kinderen en jongeren over de waarde van Eigen Kracht-conferenties*, geschreven door F. van Beek en P. Gramberg en uitgegeven door stichting WESP in 2009.

Deze studie maakt deel uit van het onderzoeksprogramma Eigen Kracht Overijssel en heeft als doel te achterhalen in hoeverre de EK-c van waarde is voor de kinderen die eraan deelnemen en welke factoren daarop van invloed zijn. Het betreft een kwalitatief praktijkonderzoek waarbij 19 kinderen en jongeren in de leeftijd van acht tot 18 jaar, afkomstig uit 15 verschillende EK-c's, zijn geïnterviewd aan de hand van een vragenlijst met (half-)open vragen. Alle kinderen hadden een maand of korter geleden een EK-c meegemaakt en hadden minimaal een jaar ervaring met hulpverlening. Drie respondenten waren uit huis geplaatst (bij acht van de 19 respondenten speelde deze vraag tijdens de conferentie). Het onderzoek vond plaats in de periode van 2007 tot maart 2009. De interviews zijn geanalyseerd aan de hand van een onderzoekskader waarbij

thema's als invloed, contact en waarde leidend waren.

5. De familie aan zet: De uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie, geschreven door P. Wijnen-Lunenburg e.a. en uitgegeven door PI Research / WESP in 2008.

Doel van het onderzoek is vast te stellen wat de resultaten zijn van EK-c's voor gezinnen, waarbij de veiligheid en het welzijn van één of meer kinderen in het geding zijn en er besluiten moeten worden genomen over in te schakelen hulp (al dan niet met inbegrip van professionele zorg).

Het onderzoek is tussen 2005 en 2007 uitgevoerd en bestaat uit een kwantitatief en een kwalitatief onderdeel. Voor het kwantitatieve deel zijn gegevens verzameld over 113 a-select gekozen gezinnen door middel van vragenlijsten, checklists en dossieronderzoek. Deels waren het onderzoeken in retrospectie (dossieronderzoek) en deels zijn gezinnen vanaf aanmelding bij Eigen Kracht gevolgd (door middel van vragenlijsten). Van hen zijn gegevens verzameld op de datum van aanmelding en drie en negen maanden nadien. Van beide groepen zijn ook gegevens verzameld van gezinnen die wel aangemeld waren voor een EK-c traject, maar waar de conferentie niet is doorgegaan (geen rekening gehouden met de reden).

Voor het kwalitatieve deel van het onderzoek zijn interviews gehouden met 52 personen (uit tien a-select gekozen gezinnen uit de prospectieve groep en tien gezinnen uit de schaduwgroep): aanmelders, ouders, kinderen en personen uit een schaduwgroep waarin geen EK-c is gehouden, maar wel een 'regulier' besluit over de toekomst van het kind is genomen. Er waren in totaal drie onderzoeksgroepen: gezinnen met EK-c waar een plan is gevormd, gezinnen die wel geselecteerd zijn voor EK-c, maar waarbij de conferentie niet heeft plaatsgevonden en gezinnen met enkel een 'regulier besluit', zonder EK-c (zie ook 4.1).

6. Plannen maken en uitvoeren: verkennend onderzoek naar de uitvoering van Eigen Kracht-plannen door professionals in Overijssel, geschreven door F. van Beek en P. Gramberg en uitgegeven door WESP Jeugdzorg in 2008.

Doel van het onderzoek is te achterhalen hoe de voortgang van de uitvoering van de plannen van EK-c's in de jeugdzorg plaatsvindt, in welke mate families de door hen gevraagde steun en hulp van professionals verkrijgen en welke factoren daarin een belemmerende dan wel bevorderende rol spelen. Om deze vragen te beantwoorden, is een verkennend onderzoek uitgevoerd, waarbij professionals gedurende vijf maanden zijn gevolgd in de uitvoering van 15 EK-plannen. Met sleutelfiguren van familie en professionals van organisaties aan wie de familie diensten heeft gevraagd zijn maandelijks telefonische interviews gehouden. In totaal is gesproken met 41 professionals van 20 organisaties. Ook zijn schriftelijke bronnen (het plan) bestudeerd en kwantitatieve gegevens over de betreffende zaken verzameld.

7. Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam: Wat levert het op? Resultaten van het onderzoek, geschreven door M. Schuurman en C. Mulder en uitgegeven in juni 2011 door Kalliope Consult / Antropol.

Het centrale doel van dit onderzoek is zichtbaar maken wat EK-c's in de jeugdzorg opleveren. Wat pakken mensen zelf aan plannen op en wat moet aanvullend van professionals komen? Hiertoe zijn de aanmeldingsformulieren, plannen en aanvullende informatie van 100 EK-c's met

betrekking tot kinderen en jongeren in de regio Amsterdam bestudeerd en geanalyseerd. De onderzochte conferenties vonden plaats tussen 2009 en begin 2011 en zijn aselekt geselecteerd op volgorde van binnenkomst. Er waren 1.299 personen betrokken bij de onderzochte EK-c's, waarvan 20% professionals. De gegevens uit de rapportages zijn al dan niet gecodeerd samengebracht in één datamatrix, inhoudelijk geanalyseerd en omgezet in basistabellen (zie ook 4.1).

3.2 Praktijkervaringen van de uitvoerder / professional

Toepasbaarheid EK-c

In het rapport '*Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam: Wat levert het op?*' (Schuurman & Mulder, 2011) concluderen de onderzoekers dat de toepasbaarheid van de EK-c groot is: binnen de onderzochte conferenties is sprake van grote diversiteit op alle onderdelen: in herkomst van deelnemers, in onderwerpen van de gestelde vragen en in gemaakt afspraken en uitvoering daarvan.

Ervaringen aanvrager-professional

In het rapport '*EK-cs: Jaarcijfers 2010*' (Gramberg, 2011) wordt verslag gedaan van de mate van tevredenheid van de professionals die een EK-c hebben aangevraagd: 276 professionals hebben deze enquête ingevuld en teruggestuurd. Hieronder enkele ervaringen van deze aanvragers.

Ervaring met EK-c

Gemiddeld geven de professionals een 7.6 aan het verloop van de EK-c: het laagste cijfer is een 3, het hoogste een 10. In totaal geven 13 van de 271 die de enquête hebben ingevuld een onvoldoende. Enkele reacties van de aanvragers: '*Een 4. De opkomst van zowel familie als hulpverleners was minimaal.*' Maar ook: '*Een 8. De conferentie is goed verlopen. Een ieder heeft zijn of haar zorgen, bevindingen of ideeën kunnen opperen. Jammer dat er een gezinslid ontbrak.*'

Ervaring met ontwerp van het plan

De aanvragende professionals waarderen het plan met gemiddeld een 7.4; dezelfde score als eerdere jaren. Het laagste cijfer is een 1, in totaal acht aanvragers geven een 10 voor hun ervaring met het plan. Enkele reacties: '*Een 7. Passend plan, ben nieuwsgierig hoe het op lange termijn in stand wordt gehouden.*' Een andere aanvrager geeft ook een 7: '*Het is een goed plan, of het haalbaar is, is een grensgeval, net wel of niet teveel gevraagd.*'

Ervaring samenwerking met EK-coördinator

Ook is de professionals gevraagd de Eigen Kracht-coördinator te waarderen. Er zijn twee onvoldoendes gegeven en gemiddeld waarderen de aanvragers de samenwerking met de coördinator met een 8.1. Enkele reacties: '*Een 6. De eerste coördinator maakte het ietwat complex, netwerk wilde graag meer eenvoud. De tweede coördinator (degene die op de conferentie aanwezig was) voelde het netwerk erg goed aan.*' En: '*Een 8. Prima, goed te*

bereiken, hield steeds contact. Contact bij elke dreigende verandering. Meedenkend.'

Ervaring met verschuiving regie

In het rapport 'De familie aan zet' (Van Wijnen-Lunenburg e.a., 2008) komen gezinsvoogden aan het woord over de verschuiving van de regiefunctie. Ongeveer de helft van de respondenten ervaart dat de regie meer bij de familie en het netwerk is komen te liggen. Enkele reacties:

'Ik weet van een collega die zei: nou dan heb je niets in te brengen en ben je de regie kwijt. Wij zijn natuurlijk van die regie freaken. Die ervaring had ik niet. Wat het mij heeft opgeleverd is het familiesysteem meer de verantwoordelijkheid geven' (gezinsvoogd). Een tweede gezinsvoogd: *'Ik ben nog steeds degene die bepaalt. Het is belangrijk dat er een neutraal iemand is die mensen kan aanspreken en knopen doorhakken. Je laat als hulpverlener zoveel mogelijk los, maar zodra er zich dan moeilijkheden voordoen, roept de familie: help ons daarbij.'* Een gezinsvoogd die de regie in handen houdt: *'De mening van de familie is niet van invloed op mijn besluiten en zal het ook niet worden. Het internaat levert de informatie en ik beslis.'*

Ervaren succes- en faalfactoren bij uitvoering EK-c plannen

In het onderzoek *Plannen maken en uitvoeren* (Van Beek & Gramberg, 2008) is de ervaring van professionals met de EK-c methode verwoord in een aantal succes- en faalfactoren.

- *Samenwerking tussen familie en professionals:* een goede samenwerking tussen de familie, het netwerk en de professionals is een belangrijke voorwaarde voor het succesvol doorlopen van de methode.
- *Afspraken:* het uitvoeren van de afspraken na afloop van de EK-c levert soms onduidelijkheden op. Om ervoor zorg te dragen dat de afspraken daadwerkelijk uitgevoerd worden, is het van belang dat deze duidelijk omschreven worden en er per afspraak een verantwoordelijke wordt aangewezen. Daar waar betrokken professionals taken op zich nemen, is het van belang dat deze niet op zich staan, maar worden ingebed in de lopende hulpverlening bij het gezin.
- *Wisseling van personeel en overdracht naar een andere organisatie:* professionals ervaren de veelvuldige wisseling van personeel in de hulpverlening en bij de uitvoering van de EK-c en het eruit voortgekomen plan als een potentiële valkuil. Het is daarom belangrijk om duidelijkheid te scheppen over wie de regie voert en zorg te dragen voor een goede overdracht wanneer het personeel wisselt.

Ervaringen Eigen Kracht-coördinator

Ervaring samenwerking professionals

In het rapport '*EK-cs: Jaarcijfers 2010*' (Gramberg, 2011) wordt verslag gedaan van de ervaring van de EK-coördinatoren wat betreft de samenwerking met de professionals die een EK-c aanvragen. Gemiddeld geven 504 coördinatoren een 7.7 (in 2009 was het gemiddelde nog een 8.1). In totaal waarden 31 coördinatoren de samenwerking met een onvoldoende. Enkele reacties: *'Een 6. Blijft eigen plan volgen, geen respect voor het goede plan van de familie. Dit blijkt uit eerste contact na een week. Familie wil een andere voogd, gaat een klachtenbrief schrijven'*. Een andere coördinator geeft de samenwerking een 7: *'De aanvrager had al ervaring met EK-c, wist goed wat haar rol was. Maar af en toe erg sturend.'* En een derde coördinator geeft een 10: *'Ze toonde warme betrokkenheid bij het gezin, maar bewaakte tegelijkertijd duidelijk de grenzen – zowel ten opzichte van de kinderen als van*

de ouders.'

Ervaring Echt Recht-herstelbijeenkomst

In het rapport '*Gewoon normaal doen tegen elkaar: herstelbijeenkomsten Echt Recht 2000-2006*' (Van Beek & Gramberg, 2007) komt de ervaring van de Echt Recht-coördinatoren aan bod. Het proces geven zij gemiddeld een 7.4 (n=265), met cijfers variërend van een 4 tot een 10. Enkele positieve toelichtingen: 'slachtoffer toonde veel emotie', 'er was voldoende ruimte om alles te vertellen', 'er zijn excuses aangeboden', 'gesprekken kwamen goed op gang' en 'iedereen was bereid om mee te werken'. Negatieve ervaringen met het proces waren onder andere: 'gesprek liep moeilijk door de taalbarrière', 'sommige deelnemers toonden geen respect', 'de dader was alleen plichtmatig aanwezig' en 'de ernst van het feit komt niet tot uitdrukking in het herstelplan'.

De uitkomst van de plannen geven de coördinatoren gemiddeld een 7.6 (n=306). Er zijn zeven onvoldoendes gegeven, waaronder een 4. Enkele positieve ervaringen: 'er is echt vergeven en een dikke streep onder gezet', 'de daders hadden een bijbeltekst in een boekje voor de slachtoffers meegenomen en hebben dit overhandigd', 'veel uitgesproken tot elkaar, er ontstond wederzijds meer begrip' en 'beide daders kunnen weer terug naar de klas'. Negatieve ervaringen waren er ook, bijvoorbeeld: 'dader had in zijn houding bepaalde arrogantie wat maakte dat de partij van het slachtoffer hem niet echt geloofde' en 'het herstelplan is mager, maar meer kon ik er niet van maken.'

3.3 Praktijkervaringen van de cliënt/burger

Tevredenheid volwassenen

In het rapport '*Eigen Kracht conferenties: Jaarcijfers 2010*' (Gramberg, 2011) is de tevredenheid van de deelnemende volwassenen aan een EK-c onderzocht.

Conferentie algemeen

Vrijwel alle respondenten vonden dat zij vooraf goed geïnformeerd waren door de coördinator over het doel van de EK-c, het onderliggende probleem en de procedure tijdens de conferentie. De grote meerderheid van de ondervraagden had het gevoel goed te kunnen meewerken aan een oplossing en dat alles gezegd kon worden. Dit uit zich ook in een gemiddeld rapportcijfer van 7.8 (n=2.425). In totaal gaven 91 mensen (4%) een onvoldoende. Een aantal reacties: '*Een 5. De ruimte voor invulling was gering, kader lag al vast.*' En: '*Omgeving en gezin willen wel, maar zonder professionele hulp en ondersteuning is dit vrijwel een onmogelijke opgave.*' (een 7). Een derde reactie: '*Een 8. Het belooft veel, familie die zich gaat inspannen voor de kinderen. Hopelijk blijft iedereen hier langere tijd aan meewerken.*'

Ontwerp plan

Het plan wordt gemiddeld met een 7.9 gewaardeerd. Van de 2.408 respondenten geven 68 personen (3%) een onvoldoende. Enkele reacties: '*Een 7. Omdat iedereen het redelijk eens is*

geworden en het plan goed is opgesteld.' En: 'Een 6. Eerst zien, dan geloven. Vind het moeilijk, omdat zij nog jong is en er toch nog veel van haar gevraagd wordt. Het moet veel van haar zelf af komen.' Een derde reactie: 'Een 9. Geeft structuur maar toch flexibel. Onze hulpvraag wordt zo goed opgelost.'

Waardering Eigen Kracht-coördinator

De EK-coördinator wordt door de deelnemers met gemiddeld een 8.1 gewaardeerd. Slechts 27 personen (1 procent) geeft een onvoldoende. Enkele reacties: *'Een 7. Omdat de coördinator toch deze mensen bij elkaar heeft kunnen brengen om een oplossing te vinden.'*

En: *'Op mij kwam hij over als een opafiguur die het serieus meent dat wij de goede kant op moeten.'* (een 8)

Tevredenheid kinderen en jongeren

In het rapport *'Als er over mij geroddeld wordt, moet ik er natuurlijk wel bij zijn'* (Van Beek & Gramberg, 2009) wordt geconcludeerd dat de meeste jongeren met een positief gevoel terugkijken op de EK-c. Ze hebben het als positief ervaren dat er mensen bijeenkwamen om hen te helpen. Ook randvoorwaarden als eten en pauzes werden gewaardeerd. Minder tevreden waren zij over het feit dat de conferentie vaak lang duurde en saai was.

Waardering EK-coördinator

Het contact met de EK-coördinator wordt goed gewaardeerd (rapportcijfer 8,9). Vooral de heldere uitleg, het persoonlijk contact en het feit dat het kind of de jongere betrokken wordt bij de organisatie van de conferentie, worden gewaardeerd. Een aantal illustraties: *'Ze (coördinator) vroeg wie er allemaal bij zouden moeten zijn. Ik vond het sowieso wel mooi dat ze het ook aan mij vroeg, want als ik er iemand niet bij zou willen hebben, dan zou het ook niet gebeuren'* (jongen, 15 jaar). Een tweede jongen (15 jaar) vertelt: *'Mijn oudste zus. Die was een paar keer ervoor ook al gekomen om over die conferentie te praten. Dat heeft mij wel geholpen ja. Anders was het een stuk slechter gegaan denk ik. Dan zou ik niet alles gezegd hebben wat ik nu heb kunnen zeggen.'*

Invloed op verloop conferentie

De invloed die jongeren op het verloop van de EK-c hebben is redelijk groot in vergelijking met de invloed die zij ervaren in contact met reguliere hulpverleners. Echter, de invloed wordt niet in elke stap als even sterk ervaren. Kinderen en jongeren ervaren hun invloed als gering bij de aanmelding en kunnen pas meedoen wanneer de coördinator in het gezin komt. Ook is het niet helemaal duidelijk in welke mate het kind kan meepraten. Over het algemeen valt het kinderen mee in hoeverre zij invloed kunnen uitoefenen op het plan en ze zijn over het algemeen zeer tevreden over de uitkomst. Echter, deelname betekent niet automatisch dat zij ook het gevoel hebben dat er voldoende naar hen geluisterd wordt. Een kwart van de jongeren heeft het gevoel dat ze, vooral in het besloten deel, niet genoeg hebben kunnen zeggen. Jongeren met een steunfiguur uit de eigen kring hebben deze ervaring overigens niet.

Afspraken opgepakt door familie, netwerk en professionals

Schuurman en Mulder doen in hun rapport (2011) onderzoek naar de afspraken die gemaakt worden tijdens een EK-c en wie deze oppakt. Hieruit blijkt dat de meeste afspraken voor acties gemaakt worden op de terreinen wonen, communicatie en opvoeding. Pas later volgen

financiën, onderwijs en vrije tijd. Voor de domeinen juridische zaken en werk is de minste aandacht.

Hulp van professionals wordt vooral ingeroepen bij afspraken over acties met betrekking tot wonen, opvoeding en financiën. Het blijkt dat er in 86% van de gevallen voor gekozen wordt om een activiteit niet bij een beroepskracht neer te leggen, maar in eigen kring uit te voeren en te bewaken.

Huiselijk geweld

In het rapport *'Ik heb nooit eerder een grens durven trekken, maar nu wel'* (Van Beek, 2009) benoemen de deelnemers aan een EK-c binnen het Steunpunt Huiselijk Geweld de belangrijkste effecten die zij van de methode ervaren hebben. Deelnemers ervaren meer steun van familie en netwerk; relaties met familie en andere bekenden zijn door de conferentie verbeterd; de deelnemers ervaren een groter gevoel van veiligheid en een verbetering van hun situatie. Ook kunnen deelnemers door de conferentie beter hun grenzen stellen en ervaren zij meer begrip, mede doordat meer mensen op de hoogte zijn van de situatie: *'Ik heb meer energie gekregen om te durven zeggen: zo kan het niet langer. Je moet weg. We waren bang voor escalaties, door zijn vrienden. We hebben nooit eerder een grens durven trekken, maar nu wel.'* In een andere casus vertelt een vrouw: *'Mijn man drinkt nog. Hij kan mij niet meer slaan, maar hij is altijd boos. Hij is jaloers op mijn huis, op mijn eigen geld. (...) Eigen huis nu. Mijn kinderen zijn rustiger. (...) Eigen Kracht-conferentie was goed voor mij omdat mijn man moest komen en iedereen zei: het is hier niet Afghanistan, het is Nederland. Wat jij doet, dat kan hier niet.'*

Meer begeleiding

Wel geven (een onbekend aantal) deelnemers aan de Eigen Kracht-conferenties binnen het Steunpunt Huiselijk Geweld Kop van Noord-Holland aan dat er meer aandacht besteed moet worden aan evalueren en het maken van een noodplan. Bovendien is er behoefte aan contact met de hulpverlener of coördinator. Een vrouw: *'Ik ben blij met de conferentie omdat we over onze problemen konden praten. We willen een toekomst voor de kinderen. Na de conferentie mis ik begeleiding. Mijn man werkt niet mee aan het plan. Wie kan hem onder druk zetten?'*

Aan te bevelen aan anderen

Tot slot geven vrijwel alle geïnterviewden aan dat zij ook anderen een EK-c zouden aanbevelen. Deelnemers menen dat de inzet van EK-c zinvol is bij huiselijk geweld en voor gezinnen met kinderen waar problemen zijn. Wel adviseren zij dit alleen te doen als de personen in kwestie er echt achter staan en mensen erbij te betrekken die echt iets kunnen betekenen in de oplossing van het probleem. Ook raden zij aan van tevoren goede vragen te bedenken. Op de vraag voor wie een EK-c geschikt zou zijn, antwoordt een deelnemer: *'Ik denk aan een vrouwtje hier in de buurt. Vierenveertig jaar was ze toen ze doodging aan drank en drugs. Haar kind van twaalf begint nu zonder ouders aan de middelbare school. Die mevrouw had misschien wel meer grip op haar leven kunnen krijgen met een EK-c.'*

Eigen Kracht-conferentie als herstel nodig is

In het rapport *Gewoon normaal tegen elkaar doen* (Van Beek & Gramberg, 2007) geven deelnemers aan overwegend positief te zijn over de Herstelconferentie Echt Recht. Het

merendeel van hun positieve verwachtingen is uitgekomen, het grootste deel van hun negatieve verwachtingen niet. Communicatie is daarbij de belangrijkste sleutel: deelnemers hebben het gevoel dat de zaak is uitgepraat en er eerlijk met elkaar gesproken is. Bovendien wordt positief gewaardeerd dat dader en slachtoffer elkaar ontmoet hebben en met elkaar gesproken hebben. Een dader: *'Ik heb mijn excuses aangeboden en als ik mijn straf na ben gekomen is het weer goed en mag ik de les weer in.'* De ouder van een slachtoffer: *'Dader heeft berouw getoond en was zich niet bewust van het leed van wat hij een ander aandoet.'*

Langetermijneffect

Bijna alle daders kijken na drie maanden tevreden terug op de conferentie. Ze zijn er vooral tevreden over dat de bijeenkomst hen heeft doen inzien dat ze fout zaten. Ze hebben iets geleerd. Ook zeggen de meeste daders dat de conferentie een verandering teweeg heeft gebracht en dat relaties zijn hersteld. Slachtoffers zijn na drie maanden in grote meerderheid tevreden over de conferentie. Negentig procent vindt dat de situatie door de conferentie is hersteld, dat dingen goed zijn uitgesproken en dat er goede afspraken zijn gemaakt over schadevergoedingen. Ook melden zij algemene positieve veranderingen: ze kunnen weer met daders omgaan, zijn minder bang, hebben meer vertrouwen en zitten beter in hun vel. Een deelnemer uit het netwerk van een slachtoffer: *'Het heeft veel goeds gebracht. Mensen kunnen verder met elkaar, maar ik heb nog wel wat twijfels over de eventuele afstand tussen sociaal wenselijk gedrag en echt schuldgevoel.'* Ook hebben sommige deelnemers hun vragen bij het langetermijneffect van deze conferentie; in hoeverre zullen afspraken nagekomen worden? Een enkeling vindt dat de dader er te makkelijk vanaf gekomen is.

Jeugdzorg

Afname zorgpunten

In het rapport van Wijnen-Lunenburg e.a. (2008) geven gezinnen aan dat zij negen maanden na de (geplande) conferentie minder zorgpunten hebben dan bij aanvang. Gezinnen waarbij een conferentie heeft plaatsgevonden, hebben na drie maanden minder zorgpunten dan gezinnen waarbij de conferentie niet is doorgegaan. Een reactie: *'Het gaat stukken beter. Op school gaat het goed en ze blijven niet meer nachten weg. Ja, af en toe is er een uitschieter, maar voor de rest zijn er geen echte zorgen meer.'*

Ervaren steun uit omgeving

Ook geven ouders aan negen maanden na de EK-c iets meer steun te ervaren vanuit de omgeving bij de opvoeding en minder steun nodig te hebben van professionele hulpverleners dan ten tijde van de conferentie. Het gros van de ouders is na negen maanden dan ook meer tevreden over de sociale contacten en heeft er ook meer vertrouwen in. Een deelnemende moeder: *'Als we soms onenigheid hebben over bepaalde afspraken, kan ik zeggen ga dat nog eens met burens bespreken. Ga nog eens terug en vraag hoe zij denken dat het is.'* Een kind vertelt: *'Ik denk dat de familie mijn moeder meer is gaan steunen. Mij niet zo. (...) Vroeger ging ik naar mijn lievelingshulpverlener toe als er iets was, dat doe ik nu meer bij mijn moeder.'*

3.4 Praktijkvoorbeeld

Praktijkvoorbeeld 1: Een Eigen Kracht-conferentie voor families

Situatie voorafgaand aan de EK-c

Laura en David hadden 'stevige problemen onder elkaar', zoals ze het zelf verwoordden. Zeer explosieve, luidruchtige ruzies. Ook 's nachts. Eén van de aanleidingen was het middelengebruik van David. Al met al een ongezonde situatie voor hun anderhalf jaar oude dochtertje Chantal. Na opnieuw een flinke ruzie hebben zij zelf besloten Chantal naar Davids ouders te brengen. Dit viel samen met een melding bij het Algemeen Meldpunt Kindermishandeling (AMK), dat besliste dat Chantal niet terug naar huis mocht. Ze bleef voorlopig bij opa en oma wonen. Na onderzoek kwam de zaak uiteindelijk bij Bureau Jeugdzorg terecht en werd met beide ouders de mogelijkheid van een EK-c besproken om de onderzoeksperiode door de Raad voor de Kinderbescherming te overbruggen. Na toestemming kwam de EK-c coördinator bij de familie langs om alles uit te leggen. De vraag die zij geformuleerd hebben voor de EK-c luidt: 'Wat is ervoor nodig om de relatie tussen Laura en David zo goed te krijgen dat Chantal weer thuis kan wonen?'

Laura en David hadden al snel een aantal mensen op het oog die zij erbij wilden vragen: ouders, broers, een schoonzus, vrienden en kennissen. Laura belde iedereen zelf om te vertellen over de conferentie. Vervolgens ging de Eigen Kracht-coördinator langs om alles uit te leggen en vragen te beantwoorden. Uiteindelijk waren er 22 mensen. 'Allemaal krachtige mensen', viel de EK-coördinator op: 'Ze verbonden zich aan Laura en David, al in het voortraject en dat voelde je.'

Uitvoering EK-c

'De hele familie kwam opdagen!' Laura en David stralen er, maanden na de conferentie, nog bij als ze dit vertellen. De conferentie vond plaats op een zaterdag, in een buurthuis vlakbij. Het duurde van twaalf uur tot in de loop van de avond, een uur of negen. De familie trok bewust veel tijd uit voor het besloten gedeelte.

De familie was blij dat de casemanager van Bureau Jeugdzorg er was, op haar vrije zaterdag. Wel had de familie graag meer willen weten over de voorwaarden om Chantal naar huis te kunnen laten terugkeren. Ze hadden gehoopt dat de raadsonderzoeker er zelf zou zijn om direct antwoord te geven. Maar alles wat hierover bekend was, was in feite al eerder verteld. Na een half uur informatie uitwisselen, begon het besloten gedeelte van de conferentie, waarbij altijd alleen de persoonlijke genodigden aanwezig zijn. Hier wisselden het dieper ingaan op de problemen en het grondig bedenken van oplossingen elkaar af. In totaal duurde deze setting zo'n zeven uur.

Laura en David openden zelf het besloten gedeelte van de conferentie door antwoord te geven op de harde vraag van Davids vader: 'Waarom hebben jullie steeds ruzie? Wat zijn de problemen?' Laura nam het voortouw: 'We hebben alles open en bloot gegooid. We schaamden ons om de redenen waarvoor we hulp moesten vragen, omdat als je ze zo vertelt, sommige redenen te klein en te onbelangrijk lijken om ruzie over te krijgen'. De familie bewonderde de openheid van beiden. Vooral Laura was verrast door haar familie. Voor de conferentie dacht ze

dat het niet goed klikte tussen hen. 'Dat was dus verkeerd bedacht'. De broer van David en de oom van Laura namen het voorzitterschap op zich en noteerden alle besproken punten. Na afloop werd de EK-coördinator binnengevraagd en las de broer van David voor wat hij in het Eigen Kracht-plan had opgeschreven. Een grondig en uitgebreid document met concrete afspraken en de namen van familieleden die taken op zich wilden nemen. Er bleef één vraag over: is de ondergrens bereikt waarop Chantal weer naar huis mocht? Na een e-mail aan de casemanager van Bureau Jeugdzorg liet het antwoord niet lang op zich wachten: BJZ was enthousiast maar wilde nog wel een antwoord op de vraag wat David nodig heeft om geen middelen meer te gebruiken en niet terug te vallen in oude gewoontes. Met deze aanvullingen kon de familie, in afwachting van het raadsonderzoek, er meteen mee aan de slag.

Na afloop van de EK-c

Sinds de conferentie is het een keer voorgekomen dat een ruzie uit de hand begon te lopen. David heeft zich toen teruggetrokken in de schuur. Laura is niet achter hem aangegaan. Ze heeft een nicht gebeld (een van de namen uit het lijstje in het plan). Die is 'acuut gekomen', ze stond binnen een paar minuten op de stoep. Deze afspraak is voor Laura en David het meest bijzonder: 'Dat een persoon even langs komt, dat die meteen komt. Door die derde persoon kun je er wel rustig over praten.'

Twee maanden na de conferentie hebben Laura en David bij hen thuis de in het plan voorgenomen evaluatie georganiseerd. Hierbij waren 20 van de 22 deelnemers aan de conferentie aanwezig. De afwezigen hadden echt een belangrijke reden om er niet bij te zijn. Tijdens deze evaluatie heeft de familie de vooruitgang besproken en bekeken of sommige afspraken konden worden bijgesteld. De casemanager hield wekelijks (telefonisch) contact met Laura, een vinger aan de pols. Ze heeft na de conferentie met spoed Intensieve Pedagogische Thuishulp (IPT, een van de voorwaarden van de Raad) aangevraagd. Dit kon na circa negen weken starten. Twee keer in de week komt er een IPT-er bij Laura en David thuis. Samen met haar en de familie zijn Laura en David de terugkeer van Chantal naar huis aan het voorbereiden, met kleine stapjes. Ze werken toe naar een weekend plus overnachting met zijn drieën thuis.

Laura en David realiseren zich dat ze hulp nodig hebben van de mensen om hen heen en durven die hulp nu ook te vragen. De conferentie heeft hier duidelijk aan bijgedragen. Ze zijn erg blij met de hulp van de IPT-er, met wie het goed klikt: 'Thuishulp hebben we echt nodig.' Ze vinden het heel goed dat ze naast de hulp van familie, professionele begeleiding krijgen, ook als Chantal weer thuiskomt. Chantal is nu in de fase van het 'nee!' zeggen, haar eigen willetje door willen voeren. Hoe ga je daar als ouder mee om? Dat soort dingen willen ze graag leren.

Praktijkvoorbeeld 2: Een Eigen Kracht-conferentie voor wijk of buurt

Situatie voorafgaande aan EK-c

Onrust, irritaties en spanningen in een straat door het gedrag van een aantal Nederlands-Marokkaanse kinderen waren de aanleiding voor deze conferentie, vooral de ervaren overlast van een aantal kleine jongens die zonder begeleiding nog laat op straat speelden. Ze maakten lawaai en richtten soms vernielingen aan.

Ongeveer een jaar voor de conferentie is door verschillende organisaties, waaronder de gemeente en de school, een project georganiseerd gericht op deze kinderen. Hiermee zijn positieve resultaten bereikt, maar de bereikte afspraken bleken moeilijk vol te houden. Vooral thuis werd de begeleiding onvoldoende voortgezet. De ouders in kwestie beseften niet wat het gedrag van (sommige van hun) kinderen in de buurt teweegbracht. De vraag was hoe ouders betrokken konden worden. Van hieruit ontstond het idee voor een EK-c.

Een aantal betrokkenen speelden een heel actieve en creatieve rol bij het organiseren van de conferentie, waaronder de Nederlands-Marokkaanse straatgenoot Sepher en een bekende van hem, Abed (die niet in de straat woonde). Abed en de EK-coördinator bezochten alle Nederlands-Marokkaanse gezinnen, ze organiseerde een bijeenkomst voor alle mannen in de straat en de vrouw van Abed informeerde alle vrouwen uit de straat in het vrouwen centrum. Ook brieven, posters en de regionale radio werden ingezet om straatgenoten op te roepen naar de conferentie te komen.

De EK-c

Degenen die echt problemen hadden met mensen van Marokkaanse afkomst waren helaas afwezig. 'Ik groet hen ook niet als ik hen op straat tegenkom. Dan ga ik ook niet met hen in een conferentie zitten.' De twee Nederlands-Marokkaanse gezinnen, waarover de zorgen over de kinderen bestonden, waren beide aanwezig op de conferentie. In totaal waren vijf Nederlandse mannen en vrouwen aanwezig, 16 Nederlands-Marokkaanse mannen en vrouwen en een tolk Berber/Arabisch van de EK-Centrale. Ook de buitenring, bestaande uit professionals van de woningbouwcorporatie, leerplichtambtenaar, et cetera, was goed vertegenwoordigd. De centrale vraag luidde: 'Een plan maken voor meer leefbaarheid, veiligheid en woonplezier in de wijk.'

Vorig jaar waren er spanningen in de straat, mede vanwege overlast door jongeren uit de straat en omliggende straten. Vooral in de zomer waren er klachten over herrie en vernielingen. 'Kortom, de leefbaarheid en het woonplezier zijn in het gedrang.'

Voordat de lente begon, wilden de bewoners een plan maken om deze problemen op te lossen en nieuwe problemen te voorkomen.

De conferentie vond plaats op een zaterdagochtend in een pand van de welzijnsorganisatie, het oude buurtcentrum, dus bekend terrein voor iedereen. Hoewel niet iedereen de hele conferentie aanwezig was, duurde het uiteindelijk van 10.30-15.00 uur. Alle deelnemers kregen uitgebreid de kans om te spreken. Hierdoor werd veel duidelijk.

Na een korte uitleg van de EK-coördinator over het doel en de werkwijze van de EK-c, was het woord aan de binnenring. Dat ging met een zogenaamde *talking stick*, in dit geval tevens de microfoon. Degene die de stok in zijn/haar hand kreeg, was aan het woord. De rest luisterde. De EK-coördinator stelde iedereen met de stok in handen consequent dezelfde vragen: wie ben je, waar woon je, hoe beleef je de straat. En vooral: hoe zou je het anders willen zien? Na de ronde met de *talking stick* liep de EK-coördinator alle punten langs. 'Jullie hebben dit punt genoemd. Wat willen jullie dat er gebeurt? Wie gaat dat doen? Wanneer?' Zo werden bij alle genoemde vragen en problemen afspraken gemaakt en opgeschreven, met de namen van de mensen erbij die dit wilden gaan trekken: 'Iedereen zijn eigen taken.' De buitenring sprak mee over de afspraken en vervult, met de straatgenoten, een belangrijke rol bij de uitvoering daarvan.

'Het mooiste van de conferentie is dat we afspraken met elkaar hebben gemaakt, dat we

allemaal taken hebben gekregen.' Deze zijn in het Eigen Kracht-plan opgenomen. Er zijn afspraken gemaakt over opvoedingsondersteuning, de infrastructuur van de straat, toezicht op de kinderen, een maandelijkse bijeenkomst voor alle vrouwen uit de buurt, activiteiten voor jonge kinderen, activiteiten voor jongeren, WA-verzekering en een buurtvaderproject.

Over de resultaten na de EK-c is (nog) niets bekend.

4. Effectonderzoek

4.1 Directe aanwijzingen voor de effectiviteit

Er zijn zes onderzoeken gevonden naar de Eigen Kracht-conferentie die uitspraken doen over de effectiviteit van de methode; het betreft vijf monitoringonderzoeken en een onderzoek met quasi-experimenteel design in de praktijk met follow-up. De studies richten zich op de verschillende varianten van de EK-c. Naar de variant van EK-c voor een groep, wijk of buurt (voorheen Alle Hens-conferentie) is geen onderzoek gevonden.

1. Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam: Wat levert het op? Resultaten van het onderzoek, geschreven door M. Schuurman en C. Mulder en uitgegeven in 2011 door Kalliope Consult / Antropol.

Onderzoeksaanpak

Het centrale doel van dit monitoringsonderzoek is zichtbaar maken wat EK-c's in de jeugdzorg opleveren. Wat pakken mensen zelf aan plannen op en wat moet aanvullend van professionals komen? Zie 3.1 voor een uitgebreidere beschrijving van de onderzoeksaanpak.

Resultaten en conclusies

Er waren in totaal 1.299 personen betrokken bij de 100 onderzochte conferenties, waarvan een vijfde professionals. Er zijn 1.495 afspraken gemaakt, een gemiddelde van 15 afspraken per conferentie. Daarnaast concluderen de onderzoekers dat mensen door middel van de EK-c erin slagen de regie en verantwoordelijkheid over hun leven te nemen en ook te houden. In 86% van de gevallen wordt, ondanks het aanbod van professionals, ervoor gekozen de actie niet bij een professional neer te leggen, maar in eigen kring uit te voeren en te bewaken. In ruim de helft van de gevallen komen beroepskrachten helemaal niet meer aan bod omdat de familie/het netwerk zelf de uitvoerder is. De activiteiten waarbij de hulp van professionals wel gevraagd wordt, geeft inzicht in de zaken waar het netwerk zelf geen adequate oplossing voor denkt te hebben. Het betreft vooral vragen rond inkomensbeheer, schuldhulp en de noodzaak van een grotere woning. Samenvattend concluderen de onderzoekers dat EK-c de kracht in zich heeft om de inzet van de professional in te wisselen voor inzet door familie en personen uit het eigen netwerk.

2. De familie aan zet. De uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie, geschreven door P. Wijnen-Lunenburg, F. Van Beek, e.a. en uitgegeven in 2008 door PI Research en WESP.

Onderzoeksaanpak

Doel van dit onderzoek met quasi-experimenteel design in de praktijk met follow-up is vast te stellen wat de resultaten zijn van EK-c's voor gezinnen, waarbij de veiligheid en het welzijn van één of meer kinderen in het geding zijn en besluiten moeten worden genomen over in te schakelen hulp (al dan niet met inbegrip van professionele zorg). Zie 3.1 voor een uitgebreidere beschrijving van de onderzoeksaanpak.

Onderzoeksresultaten en conclusies

De onderzoekers concluderen dat het onderzoek grond biedt voor twee conclusies. Ten eerste blijken gezinnen die aan een EK-c hebben deelgenomen zich globaal in positieve zin te ontwikkelen. Na drie maanden is over het algemeen vooruitgang geboekt wat betreft veiligheid en welzijn van de betrokken kinderen. Ook zijn er indicaties dat de sociale steun voor ouders en de cohesie binnen het leefsysteem zijn toegenomen en dat de regiefunctie aan het verschuiven is van hulpverleningssysteem naar leefsysteem. Ook negen maanden na de conferentie zijn deze veranderingen nog zichtbaar. Ten tweede concluderen de onderzoekers dat EK-c minstens zo goed presteert als de reguliere jeugdbeschermingspraktijk, ook op lange termijn. Er vindt een vergelijkbare reductie van zorgpunten (op gebied van veiligheid en welzijn) plaats als bij de reguliere aanpak van Bureau Jeugdzorg in vergelijkbare zaken. Naast vergelijkbare opbrengst of prestatie heeft de EK-c een aantal andere aantrekkelijke aspecten: De onderzoekers stellen dat de conferentie in vergelijking met de reguliere praktijk als een soort katalysator werkt: er is een snellere afname van zorgpunten waarneembaar in de eerste drie maanden. De aanpak van de EK-c sluit goed aan op moderne opvattingen over vraaggestuurde hulpverlening: inherent aan de inzet van een EK-c is dat er beroep gedaan wordt op het bredere sociale netwerk van gezinnen.

Kritische kanttekeningen

De onderzoekers concluderen dat de interne validiteit van dit onderzoek onder druk staat, vooral door de lage respons op een aantal onderdelen. Het onderzoek biedt daardoor geen basis voor stellige causale uitspraken over de effectiviteit van EK-c's. De geconstateerde veranderingen en vooruitgang van de gezinnen kunnen daarom niet uitsluitend aan de conferentie worden toegeschreven. De onderzoekers spreken in dit onderzoek dan ook van indicatieve bewijskracht. Tot op zekere hoogte worden de belemmeringen door de interne validiteit gecompenseerd doordat de resultaten uit het kwalitatieve en kwantitatieve deel elkaar ondersteunen. Daarnaast zijn er grotendeels gelijklopende bevindingen in buitenlands onderzoek te vinden. De getrokken conclusies over de resultaten van de EK-c's gelden uitsluitend voor een specifieke subgroep: gezinnen met één of meer kinderen met een (dreigende) jeugdbeschermingsmaatregel.

3. *Eigen Kracht-conferenties: Jaarcijfers 2010*, geschreven door P. Gramberg en uitgegeven in 2011 door WESP.

Onderzoeksaanpak

Het doel van dit monitoringonderzoek naar de effectiviteit van EK-c is het achterhalen van feitelijke gegevens over 2010 aangaande aanmeldgedrag, aantallen EK-c's, de gang van zaken tijdens de conferenties en de follow-up na drie maanden. Zie 3.1 voor een uitgebreidere beschrijving van de onderzoeksaanpak.

Onderzoeksresultaten en conclusies

In 2010 leidde 72% van de aanvragen tot een conferentie; bij 233 aanvragen kwam het niet tot een EK-c. In een aantal gevallen werd een andere oplossing gevonden, maar in de meeste gevallen is de aanvraag zonder bekende reden ingetrokken. Aanvragen van familieleden en aanvragen van de hoofdpersoon zelf leidden in vergelijkbare mate tot een conferentie (respectievelijk 65 en 63%). Bij professionele instanties ligt het percentage op 74%, waarbij de

verschillen variëren tussen 42% bij aanvragen van het steunpunt huiselijk geweld tot meer dan 90% bij scholen, woningcorporaties en maatschappelijk werk. Op basis van de onderzoeksgegevens concluderen de onderzoekers dat er geen duidelijk relatie is tussen achtergrondproblematiek en het al dan niet doorgaan van een conferentie. Ook wat betreft persoonlijke kenmerken van volwassenen en kinderen zijn er geen relevante verschillen.

In totaal hebben 7.191 personen in 2010 deelgenomen aan 593 EK-c's; van alle conferenties is het resultaat bekend. In 95% (n=561) van de gevallen zijn familie en netwerk er tijdens de conferentie in geslaagd het over een plan eens te worden en dit plan schriftelijk vast te leggen. In 28 gevallen (4%) moet het plan nog worden afgerond (bijvoorbeeld door onduidelijkheid over de beschikbare hulpmogelijkheden). In 4 gevallen (1%) is het helemaal niet tot een plan gekomen en is de zaak teruggegeven aan de aanvrager. Bij 48% van de conferenties was een professional aanwezig om het plan te accepteren. Enige maanden na de conferentie is ongeveer de helft van alle respondenten van mening dat het plan gedeeltelijk is uitgevoerd, bijna 40% is van mening dat het plan in zijn geheel is uitgevoerd en 9% is van mening dat het plan niet is uitgevoerd.

4. Eigen Kracht volgens plan? Onderzoek naar de plannen en follow-up van de Eigen-kracht conferenties, geschreven door F. van Beek en in 2003 uitgegeven door WESP Voorhout.

Onderzoeksrapport

Doel van dit monitoringonderzoek was na te gaan in welke mate de plannen die familie en netwerk tijdens een EK-c gemaakt hebben, worden uitgevoerd. Het onderzoek heeft plaatsgevonden door analyse van schriftelijke bronnen: de door de familie en netwerk gemaakte plannen. Op basis van een explorerende analyse is een aantal inhoudelijke categorieën gedefinieerd waarop de onderdelen van de plannen zijn gescoord en rechte tellingen zijn gedaan. Ook is een literatuuriëntatie gedaan. De mate van uitvoering van de plannen (follow-up) is onderzocht door het analyseren van schriftelijke follow-up formulieren die door de EK-coördinator zijn ingevuld ongeveer drie maanden na de conferentie op basis van telefonische gesprekken met verwijzer en familieleden. Het onderzoek is uitgevoerd tussen december 2002 en juni 2003 op basis van 48 plannen. Van 42 onderzochte plannen zijn ook de follow-upgegevens achterhaald.

Onderzoeksresultaten en conclusies

Na drie maanden zijn van de 42 plannen er tien (24%) helemaal uitgevoerd, 3 (7%) geheel niet en van de rest is minimaal één afspraak niet uitgevoerd. In de plannen staan in totaal 753 afspraken. Hiervan is 55% uitgevoerd. Er zijn 213 afspraken niet of ten dele uitgevoerd (28%). Bij iets meer dan een kwart is er een familiegerelateerde reden (te hoog gegrepen of niet nakomen van afspraak), bij iets minder dan een kwart is de reden professional-gerelateerd (vertrek van hulpverlener, niet meewerken door professional). In 16% van de gevallen is de afspraak niet nagekomen omdat de situatie zich niet of nog niet heeft voorgedaan, in 13% van de gevallen zijn de omstandigheden gewijzigd waardoor de afspraak niet meer relevant of mogelijk was en bij 7% lopen er nog procedures om de gevraagde hulp te krijgen. Van het totaal van de afspraken werd 80% gerealiseerd door familie en leden uit het netwerk. Op basis van de gegevens kan geconcludeerd worden dat het aantal door de familie uitgevoerde afspraken zowel absoluut als relatief hoger is dan dat van de professionals.

Opvallend is dat ongeveer één op de tien van de niet nagekomen afspraken door professionals in de jeugdzorg veroorzaakt wordt door vertrek van de hulpverlener (vaak de verwijzer) die bij de conferentie betrokken was. EK-c's zijn in 2003 blijkbaar nog niet voldoende onderdeel van het integrale aanbod van de organisaties.

5. *Kosten van hulpverlening met en zonder Eigen Kracht-conferentie*, geschreven en uitgegeven door Van Naem & Partners in 2009.

Onderzoeksaanpak

De centrale vraag in dit monitoringonderzoek is of er verschil bestaat in de geïndiceerde jeugdhulpverlening tussen EK-c trajecten en reguliere hulpverleningstrajecten en welk effect dit heeft op de kosten van het vervolgtraject. De kosteneffectiviteit van trajecten met een EK-c staat hier centraal. Dit onderzoek maakt gebruik van kwalitatieve gegevens van 18 dossiers die in een eerder onderzoek 'De familie aan zet' zijn verzameld (Wijnen-Lunenburg e.a., 2009). In negen van deze dossiers is een EK-c ingezet en in negen dossiers niet. Het onderzoek richt zich op de periode van negen maanden nadat een EK-c heeft plaatsgevonden, of nadat een belangrijk besluit aangaande een kind genomen is. De berekende kostenindicatie heeft alleen betrekking op de ingezette vormen van geïndiceerde hulpverlening nadat de EK-c of het belangrijke besluit heeft plaatsgevonden. De dossiers zijn in koppels (een EK-c dossier en een schaduw dossier) geanalyseerd.

Onderzoeksresultaten en conclusies

Kinderen uit gezinnen met een conferentie worden relatief vaak ondergebracht in pleeggezinnen binnen het sociale netwerk van het gezin. Dit verschil in de inzet van pleegzorg, dan wel residentiële hulpverlening heeft consequenties voor de kosten. Pleegzorg is een goedkopere vorm van hulpverlening dan residentiële hulpverlening. De kosten van ingezette hulpverlening zijn hierdoor in de EK-c dossiers aanmerkelijk lager dan in de schaduw dossiers.

Kritische kanttekeningen

In het rapport 'Eigen Kracht: Burgerschap, beleid en barrières' (Van der Knoop, 2009) wordt een aantal kritische kanttekeningen bij dit onderzoek gezet met betrekking tot de generaliseerbaarheid van de resultaten. De onderzochte selectie was zeer klein (negen cases met conferentie werden vergeleken met negen cases zonder conferentie), de cases werden geselecteerd uit een specifieke deelpopulatie (gezinnen in contact met jeugdzorg) terwijl de populatie waar EK-c's voor kunnen worden ingezet veel breder is; bij een relatief groot aantal gezinnen dat een conferentie kreeg, verbleef het kind reeds in een netwerkpleeggezin, vergeleken met de controlegroep en in het onderzoek is een aantal kostenposten niet meegenomen, waardoor er geen procentueel verschil in kosten kan worden berekend tussen gezinnen met en zonder conferentie.

6. *'Gewoon normaal tegen elkaar doen'. Herstelbijeenkomsten Echt Recht 2000-2006*, geschreven door F. van Beek en P. Gramsberg en uitgegeven door WESP in 2007.

Onderzoeksaanpak

In dit monitoringonderzoek staat het achterhalen van feitelijke gegevens over verloop en resultaat van de Echt Recht-bijeenkomsten centraal. Voor het verzamelen van feitelijke

gegevens en informatie over de follow-up zijn registratieformulieren ontwikkeld, die zijn ingevuld door de Echt Recht-coördinatoren. Voor de follow-up hebben de coördinatoren drie maanden na afloop van de conferentie contact opgenomen met daders, slachtoffers en mensen uit hun netwerk. De respons: 542 registratieformulieren over de feitelijke gegevens (tweederde van alle aanmeldingen), 201 herstelplannen (70%) en 120 follow-up formulieren (37%). In de eerste drie jaren was de respons op follow-up formulieren een stuk hoger (2000/2001: 77%; 2002: 67%). Mogelijk doordat de coördinatoren in de jaren erna niet meer nagebeld werden, was de respons in 2006 op een dieptepunt (12%). Zie 3.1 voor een uitgebreidere beschrijving van de onderzoeksaanpak.

Onderzoeksresultaten en conclusies

Wanneer aan daders, slachtoffers en hun netwerken wordt voorgesteld om een Herstelbijeenkomscht Echt Recht te houden, stemmen de meesten daarmee in (61%). Bij 39% van de aanmeldingen komt men uiteindelijk niet bij elkaar. Nader onderzoek is nodig om te bepalen welke factoren ertoe leiden dat een aanmelding niet leidt tot een Herstelbijeenkomscht Echt Recht. Na drie maanden is het merendeel van de afspraken en intenties nagekomen. In 84% van de gevallen meldt de dader dat de afspraken is nagekomen, dit geldt voor 77% van de slachtoffers. Nog eens 20% van de slachtoffers vindt dat de afspraken gedeeltelijk zijn nagekomen. Daders zijn iets positiever over hun eigen gedrag dan door slachtoffers wordt aangegeven, maar de afwijking is beperkt.

7. Maatschappelijke opbrengsten van Eigen Kracht-conferenties: in het kader van geïndiceerde jeugdzorgtrajecten met een toespitsing op multi-probleemgezinnen, geschreven door R. Jagtenberg, B. van Hulst en A. de Roo en uitgegeven door de Technische Universiteit Delft, IPSE-studies in 2011.

Onderzoeksaanpak

Uitgangspunt van de studie is bestaand onderzoek in Nederland en daarbuiten dat heeft aangetoond dat de resultaten van de Eigen Kracht-benadering kwalitatief gezien zeker niet slechter zijn dan wanneer vooral de professionele hulpverlening intervenueert. Van hieruit is de centrale vraag geformuleerd: in hoeverre zou de EK-c, een in menig opzicht gelijkwaardige benadering, ook besparingen opleveren ten opzichte van professionele hulpverlening? Een vergelijking van de kosten en maatschappelijke opbrengsten. Hiertoe zijn in totaal 40 dossiers van multiprobleemgezinnen, aangeleverd door Jeugdzorg Agglomeratie Amsterdam, geanalyseerd. In 24 dossiers was de EK-c benadering toegepast in verschillende stadia, in 16 dossiers was alleen sprake van professionele interventies. De dossiers zijn in verschillende zwaartes (aantal probleemgebieden) gerubriceerd en de onderzoekers hebben verschillende scenario's uitgewerkt. Daarbij is ook rekening gehouden met variërende succespercentages en gezinssamenstellingen.

Onderzoeksresultaten en conclusies

De gevonden potentiële besparingen lopen op tot € 120.000 bij een zwaar dossier (zes of meer problemen) met drie voor zorg geïndiceerde kinderen, waarbij uitgegaan is van 10% succespercentage bij een in te zetten EK-c. In algemene zin concluderen de onderzoekers, dat hoe eerder een EK-c ingezet wordt, hoe meer besparingen op professionele zorg gerealiseerd kunnen worden. Voor alle multiprobleemgezinnen (MPG's) in Amsterdam hebben de

onderzoekers berekend dat per 100 MPG's potentieel een bedrag van 4.8 miljoen euro voor de looptijd van de dossiers te besparen is. Echter, vanwege verschillende veronderstellingen en onzekerheden geldt hiervoor een behoorlijke bandbreedte.

Kritische kanttekeningen

De onderzoekers plaatsen zelf een aantal kritische kanttekeningen en nuanceringen bij het onderzoek. Allereerst is het aantal onderzochte dossiers te klein om statistisch representatieve uitspraken te doen. Ten tweede kan men zich een aantal vragen stellen bij een substitutie-effect: kleven er wellicht nog verborgen kosten aan het eventueel verloren gaan van expertise bij de reguliere professionele zorg? Zijn er nog andere verborgen kosten? Schuilen er nog verborgen kosten in de EK-c benadering? Zou de familie de kosten niet opvoeren? In hoeverre moet tijdsbesteding door de familie in geld gewaardeerd worden?

4.2 Indirecte aanwijzingen voor de effectiviteit

In de buitenlandse literatuur is veel onderzoek gedaan naar Eigen Kracht-conferenties onder de naam 'Family group conferencing' (FGC). Om verwarring te voorkomen, wordt in deze methodebeschrijving de Nederlandse benaming EK-c aangehouden. Hieronder worden de drie meest relevante effectstudies nader toegelicht.

1. *'Outcomes of family group conferencing in Sweden: A 3-year follow-up'*, geschreven door K. Sundell en B. Vinnerljung en in 2004 gepubliceerd in *Child Abuse & Neglect* nr. 28.

Onderzoeksaanpak

Doel van dit onderzoek met quasi-experimenteel design in de praktijk en met follow up, is het vergroten van de kennis over de uitkomsten op de lange termijn van EK-c's bij zaken in de jeugdbescherming. In totaal zijn 97 kinderen die betrokken waren bij 66 EK-c's in de periode van november 1996 tot oktober 1997, vergeleken met 142 kinderen uit een willekeurige steekproef van 104 reguliere kinderbeschermingsonderzoeken die werden uitgevoerd door de jeugdbeschermingsinstantie (CPS) in Zweden. Alle kinderen zijn gedurende drie jaar gevolgd op gerapporteerde gebeurtenissen van slechte behandeling bij het CPS. De effecten zijn gemodelleerd door middel van 'multiple regressions', waarbij gecontroleerd werd op leeftijd van de kinderen, sekse, familieachtergrond en het type en de ernst van de problemen.

Onderzoeksresultaten

Kinderen die EK-c ondergingen, ervoeren hogere scores op 'terugverwijzing naar de jeugdbescherming' dan de groep die in het proces van regulier onderzoek zat. De kinderen werden vaker terugverwezen vanwege misbruik en de terugverwijzers waren vaker familieleden. De kinderen die EK-c ondergingen, bevonden zich langer in een situatie van uithuisplaatsing, maar leken tegelijkertijd door de tijd heen minder indringende ondersteuning van de jeugdbeschermingsinstantie te ontvangen. Er is geen relatie gevonden tussen EK-c en terugverwijzingen op basis van verwaarlozing en ook niet tussen EK-c en het aantal gesloten

zaken na maximaal drie jaar. De resultaten suggereren dat de impact van EK-c gering was. De resultaten ondersteunen niet de verwachte effectiviteit van het EK-c model in vergelijking met de traditionele onderzoeken in het voorkomen van toekomstige slechte behandeling van de kinderen.

Kritische kanttekeningen

In het rapport concluderen de onderzoekers dat de resultaten niet de verwachte superioriteit van EK-c hebben aangetoond. Tegelijkertijd diskwalificeren de resultaten het gebruik van EK-c ook niet. Wel geven de onderzoekers aan dat de in het onderzoek gepresenteerde resultaten met de nodige voorzichtigheid dienen te worden geïnterpreteerd, door de afwezigheid van RCT-onderzoek naar de methode EK-c. Voor een aantal technische kanttekeningen, zie bijlage.

2. *'The effects of Family Group Conferences on Social Support and Mental Health for Longer-Term Social Assistance Recipients in Norway'*, geschreven door I. Malmberg-Heimonen en in 2011 gepubliceerd in de *British Journal of Social Work*, no. 41 (5).

Onderzoeksaanpak

In deze studie analyseren de onderzoekers door middel van een randomized controlled design de effecten van Family Group Conferencing (de internationale benaming voor EK-c) in de sociale voorzieningen in Noorwegen op sociale ondersteuning en mentale gezondheid van volwassenen die langetermijn sociale ondersteuning genieten. In totaal zijn 149 ontvangers van sociale ondersteuning willekeurig verdeeld in een interventiegroep (96 personen) en een controlegroep (53 personen). Zij varieerden in leeftijd van 18 tot 63 jaar. De data zijn verzameld tussen 2007 en 2010; ze zijn afkomstig van sociale voorzieningskantoren in Oslo en Bergen. Er zijn drie meetmomenten door middel van vragenlijsten geweest: een nulmeting bij aanvang van de studie, een eerste follow-up meting (voor de interventiegroep twee weken na het volbrengen van de EK-c (gemiddeld 16 weken na de nulmeting) en voor de controlegroep 12 weken na de nulmeting) en een tweede follow-up meting voor beide groepen 12 maanden na de nulmeting. Van de 96 participanten in de interventiegroep volbrachten er 41 (43%) de EK-c. Daarnaast participeerde 23 personen (24%) in grote delen van het EK-c proces; 32 personen (33%) slaagden er niet in te participeren in de interventie. De onderzoekers zagen dat deze laatste personen in de maand voorafgaand aan de EK-c vaker beschonken waren dan de andere participanten.

Onderzoeksresultaten

De belangrijkste bevindingen van deze studie zijn de significant positieve effecten van het EK-c proces op de tevredenheid over het bestaan (*life satisfaction*) en de mentale gezondheid. De meest gestelde vraag tijdens de EK-c was: 'Hoe kan ik overdag meer actief worden?' Op een schaal van 1 tot 5 verbeterde de tevredenheid over het bestaan bij de interventiegroep met bijna 1 punt (van 2.59 naar 3.46). Ook mentale pijn (*mental distress*) en de mate van angst en depressie namen significant af. Daarbij vonden de onderzoekers positieve trends voor de ervaren emotionele sociale ondersteuning en sociale hulpbronnen. De onderzoekers plaatsen een aantal kanttekeningen bij het onderzoek (zie onder), maar concluderen dat de studie de potentie van het EK-c proces onderschrijft om de levens van langetermijnontvangers van sociale ondersteuning in Noorwegen te verbeteren.

Kritische kanttekeningen

De onderzoekers plaatsen een aantal kritische kanttekeningen bij het onderzoek. Ten eerste is het mogelijk dat de sociale werkers toch enigszins selectief te werk gegaan zijn bij het selecteren van potentiële lange-termijnontvangers van sociale ondersteuning. Vergeleken met de algemene karakteristieken van langetermijnontvangers van sociale ondersteuning, zaten er in de onderzoeksgroep namelijk meer mensen met karakteristieken als eenzaamheid, problemen met mentale gezondheid en een lage opleiding. Bovendien werd tijdens interviews met betrokken sociale werkers de indruk onderbouwd dat sociale werkers de neiging hebben mensen te werven die zij al langer kennen. Eerder opgebouwd vertrouwen blijkt belangrijk voor succesvolle werving. Hierdoor is er sprake van een hoge interne validiteit, maar een lagere externe validiteit. De resultaten zijn daarom niet zomaar te vertalen naar een bredere context. Ten tweede zijn de gevonden resultaten gebaseerd op een *follow-up* die erg kort na het volbrengen van de EK-c heeft plaatsgevonden. De langetermijneffecten van de interventie op deze groep zijn daarom nog onbekend. Een derde limitering van het onderzoek is het relatief lage aantal participanten in de studie.

3. *'Literature review: Family group conferencing in a child welfare context'*, geschreven door L. Huntsman en uitgegeven door Centre for Parenting & Research NSW Department of Community Services in 2006.

Onderzoeksaanpak

Deze literatuurstudie geeft een overzicht van de internationale onderzoeken naar EK-c die sinds begin jaren negentig zijn uitgevoerd. Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de verschillende aanpakken en uitkomsten van EK-c door de beoordeling van de beschikbare literatuur: samenvatten en samenvoegen van beschikbare literatuur, becommentariëren van de waarde van het getoonde bewijs in relatie tot jeugdwelzijn en -bescherming en het inschatten van behoefte naar verder onderzoek naar EK-c. De studie beperkt zich tot onderzoeken gericht op het gebruik van EK-c in de jeugdbescherming en in situaties waarin sprake is van zorg buitenshuis. Het aantal onderzoeken wordt niet vermeld, maar op basis van de literatuurlijst lijkt het om zo'n 34 te gaan. Het onderzoek richt zich specifiek op de toepasbaarheid van EK-c, rollen en houdingen van deelnemers, uitkomsten en langetermijneffecten en de algemene effectiviteit van EK-c. Hiertoe zijn verschillende databases doorzocht en is de gevonden literatuur geanalyseerd in de periode vanaf de start van EK-c's, begin jaren negentig.

Onderzoeksresultaten en conclusies

Ondanks een gebrek aan betrouwbare langetermijnstudies naar EK-c, komen twee conclusies steeds terug.

- Ondanks het vaak succesvol ontwikkelen van een actieplan tijdens de conferentie, blijkt de implementatie vaak minder succesvol.
- Door middel van EK-c lijken meer kinderen geplaatst te kunnen worden bij familie en anderen in het netwerk en lijkt deze plaatsing ook stabiel.

Een aantal studies is gericht op de algehele effectiviteit van de methode. Hieruit komen zowel negatieve als positieve aspecten van EK-c naar voren. Positieve aspecten zijn: hoge deelnemerstevredenheid, meer plaatsingen bij familie en netwerk, betere communicatie binnen families en meer respect vanuit families voor professionals in de jeugdbescherming.

Geïdentificeerde negatieve aspecten zijn: problemen met waarborgen van vertrouwelijkheid,

problemen met wie betrokken moet worden in de conferentie, gebrek aan een effectieve follow-up van afgesproken plannen. Veel wisselingen van de staf zorgen voor een gebrek aan continuïteit.

5. Conclusies

5.1 Samenvatting werkzame elementen

- Burgers houden zeggenschap en regie, ook als er problemen zijn (1, 2, 3, 4).
- Burgers worden geactiveerd om samen met anderen vast te stellen wat de problemen zijn, daar verantwoordelijkheid voor te nemen en een oplossing te bedenken (1, 2, 3, 4).
- Het organiseren van samenwerking tussen familie, netwerk en professionals, waarbij iedereen via het actieplan betrokken wordt bij de problemen en een kans heeft bij te dragen aan het oplossen hiervan (1, 2, 3, 4).
- Het betrekken van familie en netwerk bij de problematiek zorgt voor meer begrip, waardoor dit gezin meer steun vanuit de omgeving ervaart en minder zorgpunten heeft (1, 3, 4).
- Het EK-c proces is eigendom van het sociale netwerk: hun taal, hun tijd, hun mensen, hun gebruiken zijn bepalend en de besloten conferentietijd voor families is essentieel (1, 3).
- De professionele dienstverlener maakt kennis met familie en netwerk, waardoor een groot onderling vertrouwen ontstaat (1, 3).
- De onafhankelijke EK-coördinator zorgt voor heldere uitleg, persoonlijk contact en begeleiding tijdens het proces en maakt het sociale netwerk zo groot mogelijk (1, 2, 3).
- De onafhankelijke coördinator als verbinding tussen de familie of het sociale netwerk en professionele dienstverleners of instanties (1, 2, 3).
- De directe actie na een aanvraag: binnen een week start een coördinator met de werkzaamheden (1, 3).
- Professionals spelen een belangrijke rol in het verschaffen van de gewenste informatie tijdens de conferentie: zij stellen daarmee deelnemers in staat te werken aan relevante plannen (1, 3).
- De EK-c is breed toepasbaar: in herkomst van de deelnemers, in inhoudelijke onderwerpen en in gemaakte afspraken en de uitvoering daarvan (1, 3, 4).

Verklaring classificatie veronderstelde werkzame elementen:

1 = Veronderstelling ontwikkelaar

2 = Wetenschappelijke of theoretische onderbouwing

3 = Praktijkervaringen

4 = Wetenschappelijk effectonderzoek.

Zie voor een toelichting de desbetreffende onderdelen van het werkblad.

5.2 Samenvatting effectonderzoek

Er zijn diverse onderzoeken gedaan naar de methode Eigen Kracht conferentie in Nederland en in het buitenland (onder de naam Family Group Conference). In deze methodebeschrijving hebben we er tien onderzoeken uitgelicht. Het gaat om zeven Nederlandse onderzoeken

(directe aanwijzingen voor effectiviteit), waaronder zes monitoringonderzoeken (Schuurman & Mulder, 2011; Gramberg, 2011; Van Beek, 2003; Van Beek & Gramberg, 2003; Van Naem & Partners, 2009; Jagtenberg e.a., 2011) en onderzoek met quasi-experimenteel design in de praktijk met follow-up (Wijnen-Lunenburg e.a., 2008). Daarnaast komen er drie buitenlandse onderzoeken aan bod (indirecte aanwijzingen voor effectiviteit), te weten: één onderzoek met quasi-experimenteel design in de praktijk en met follow-up (Sundell & Vinnerljung, 2004), een randomized controle onderzoek (Malmberg-Heimonen, 2011) en een literatuur *review* (Huntsman, 2006). Hieronder lichten we de belangrijkste conclusies uit deze onderzoeken toe.

In de onderzoeken komt onder meer naar voren dat mensen er door middel van EK-c in slagen om de regie en verantwoordelijkheid over hun leven te nemen en ook te houden. Ook zorgt EK-c ervoor dat mensen taken in eigen kring uitvoeren. Er wordt alleen nog hulp van de professional gevraagd voor zaken waar het netwerk zelf geen adequaat antwoord op denkt te hebben, zoals inkomensbeheer en schuldhulp. Gezinnen ontwikkelen zich globaal in positieve zin door deelname aan EK-c, vooral op het gebied van veiligheid en welzijn van de betrokken kinderen en ervaren sociale steun voor de ouders. De reductie van zorgpunten is vergelijkbaar met de reguliere aanpak, maar de afname van zorgpunten vindt sneller plaats en houdt stand. De oplossingen worden ook meer in het eigen netwerk gevonden. Niet alle aangevraagde conferenties vinden uiteindelijk plaats, maar de onderzoekers hebben geen relatie kunnen aantonen met achtergrondproblematiek. In de rapporten zijn verschillende cijfers te vinden over de mate van uitvoering van de plannen. In het meest recente rapport staan de jaarcijfers van 2010. De conclusie luidt dat in de praktijk het grootste gedeelte van de plannen gedeeltelijk of helemaal wordt uitgevoerd. In 9% van de plannen worden de afspraken helemaal niet uitgevoerd. Het niet of slechts gedeeltelijk uitvoeren van afspraken komt bijna even vaak door familiegerelateerde redenen als door professional-gerelateerde oorzaken. Ook is een deel van de afspraken door nieuwe ontwikkelingen irrelevant geworden of hoefden ze nog niet ingezet te worden. In onderzoek naar de maatschappelijke opbrengsten van EK-c's concluderen de onderzoekers, dat hoe eerder een EK-c ingezet wordt, hoe meer besparingen op professionele zorg gerealiseerd kunnen worden. Deze besparingen kunnen voor 100 multiprobleemgezinnen oplopen tot 4,8 miljoen euro.

In buitenlands onderzoek tonen onderzoekers positieve effecten van EK-c aan op de tevredenheid van het bestaan en mentale gezondheid. Ook mentale pijn en de mate van angst en depressie namen in het onderzoek significant af. Wel blijkt uit veel buitenlands onderzoek dat de ontwikkeling van plannen vaak succesvoller verloopt dan de implementatie ervan. Ook is er een gebrek aan betrouwbare langetermijnstudies naar EK-c.

6. Verantwoording

6.1 Zoeken en selecteren van literatuur

Zoekvraag en zoektermen

Op basis van de volgende zoekvraag is gezocht naar literatuur over de methode Eigen Kracht conferentie: *“Wat is bekend over de praktijkervaring met en de effectiviteit van de Eigen Kracht Conferentie?”*

In de zoektocht is gebruik gemaakt van verschillende zoektermen: Eigen kracht; Family Group Conferenc*; ‘Eigen Kracht’ OR ‘Family Group Conferen*' OR FGC; en (‘Family Group Conferenc*' OR FGC) and evaluation.

Zoekstrategieën

Er is via verschillende zoekstrategieën gezocht naar literatuur over de methode.

- Beschikbaar materiaal is opgevraagd bij de ontwikkelaar.
- Er is gezocht in meerdere Nederlandse en internationale databanken, te weten:
 - MOVISIE-databank
 - PiCarta
 - NARCIS
 - HBO Kennisbank
 - Google
 - Google Books
 - SocINDEX
 - Cochrane Database of Systematic Reviews
 - Cochrane Controlled Trials Register
 - Campbell
 - Sociological Abstracts with ProQuest Full-Text
 - Social Work abstracts
 - ERIC
 - Francis
 - IBSS
 - Urban Studies Abstracts
 - National Criminal Justice Reference Service Abstracts.
- Door middel van het checken van referenties is aanvullend materiaal verkregen.
- Door middel van internetresearch is gezocht naar toepassingen, literatuur, effectstudies en evaluatieverslagen met betrekking tot de Eigen Kracht conferentie.

Selecteren van literatuur

Op basis van de titels en *abstracts* is een eerste selectie gemaakt. Vervolgens zijn de mogelijk interessante artikelen aangevraagd, in RefWorks gezet, doorgenomen en verder geselecteerd. Voor deel 3 praktijkervaringen is de selectie gemaakt op basis van een aantal criteria, respectievelijk: de kwaliteit van het onderzoek (intern vs. extern onderzoek, aantal respondenten, et cetera), relevantie (gaat het onderzoek echt in op praktijkervaringen en op de

gestelde doelen van de methode) en jaartal (meest recente geselecteerd).

Voor effectonderzoek in deel 4 zijn de volgende criteria gehanteerd: nationaal versus internationaal, aanwezigheid reviews, relevantie (gaat het effectonderzoek echt in op de gestelde doelen), type onderzoek (monitoring telt minder zwaar dan RCT) en jaartal (meest recente geselecteerd). Alleen publicaties in het Nederlands en Engels zijn meegenomen. Zie 6.2 voor geselecteerde literatuur.

6.2 Literatuur

Arnstein, S.R. (1968). 'A ladder of Citizen Participation,' in: *JAIP*, Vol. 35 no. 4: pp. 216-224.

Beek, F. van (2009). *'Ik heb nooit eerder een grens durven trekken, maar nu wel': Onderzoek naar EK-c's binnen het Steunpunt Huiselijk Geweld Kop van Noord-Holland*. Voorhout: WESP.

Beek, F. van (2006). *Op de grens tussen bemoeizucht en zorg. Rapportage van het onderzoek naar Eigen-Kracht conferenties in Overijssel en de verhouding van Eigen Kracht tot de Wet op de Jeugdzorg*. Voorhout: WESP.

Beek, F. van (2003). *Eigen Kracht volgens plan? Onderzoek naar de plannen en follow-up van de Eigen-kracht conferenties*. Voorhout: WESP.

Beek, F. van & Gramberg, P. (2008). *Plannen maken en uitvoeren: verkennend onderzoek naar de uitvoering van Eigen Kracht-plannen door professionals in Overijssel*. WESP: Voorhout.

Beek, F. van & Gramberg, P. (2007). *'Gewoon normaal tegen elkaar doen', Herstelbijeenkomsten Echt Recht 2000-2006*. Voorhout: WESP.

Boer, N. De & Lans, J. van der (2011). *Burgerkracht: De toekomst van het sociaal werk in Nederland*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.

Bosma, H (2008). *'Een plan van allemaal' - Professionals over Eigen Kracht*. Zwolle: Eigen Kracht Centrale.

Braye, S. & Preston-Shoot, M. (1995). *Empowering Practice in Social Care*. Buckingham: Open University Press.

Chapman, Tj. (2010). *Professionalism and Conferencing*. Keynote European Forum for Restorative Justice, Bilbao.

Doolan, M. (2009). Lezing EK-c congres Zwolle.

- Frieling, M.A. (2008). *Een goede buur*. Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen.
- Früchtel, F. (2010). Keynote op Family Group Conference. EU Network Conference, Brussels.
- Gramberg, P. (2011). *Eigen Kracht-conferenties: Jaarcijfers 2010*. Voorhout: WESP.
- Gramberg, P. (2010) *Eigen Kracht-conferenties. Jaarcijfers 2009*. Voorhout: WESP.
- Gramberg, P. (2009). 'Als er over mij geroddeld wordt, moet ik er natuurlijk wel bij zijn': *Kinderen en jongeren over de waarde van Eigen Kracht-conferenties*. Voorhout: WESP.
- Gramberg, P. (2009) *Eigen Kracht-conferenties. Jaarcijfers 2008*. Voorhout: WESP.
- Gramberg, P. (2008) *Eigen Kracht-conferenties. Jaarcijfers 2007*. Voorhout: WESP.
- Habermas, J. (1987). *The theory of communicative action. English editon*. New York: John Wiley and Sons.
- Horst, H. van der, Joanknecht, L. en Pagée, R. van (2002). *Handleiding Eigen Kracht-conferenties, uitgave van de Stichting Eigen Kracht Centrale t.b.v. EK-coördinatoren*. Zwolle: Eigen Kracht Centrale.
- Huntsman, L. (2006). *Literature review: Family group conferencing in a child welfare context*. Ashfield New South Wales, Australia: Centre for Parenting & Research.
- Jagtenberg, R., Hulst, B. van & Roo, A. de (2011). *Maatschappelijke opbrengsten van Eigen Kracht-conferenties: in het kader van geïndiceerde jeugdzorg trajecten met een toespitsing op multi-probleem gezinnen*. Delft: TU Delft, IPSE-studies.
- Knoop, J. van der (2009). *Eigen Kracht: Burgerschap, beleid en barrières. Een verkennend onderzoek naar de kansen van Eigen Kracht protocollen in de huidige maatschappelijke context*. Groningen: Decide BV.
- Malmberg-Heimonen, I. (2011). 'The effects of Family Group Conferences on Social Support and Mental Health for Longer-Term Social Assistance Recipients in Norway', *British Journal of Social Work*, no. 41 (5).
- McKeown, K. (2000). *Supporting Families: A guide to what works in Family Support Services for vulnerable families*. Dublin: Department of Health.
- Mijnhardt, W. (2007). 'Burgerschap en interventie,' in: *Krachten en Kansen*, Spinder e.a. (red.). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Schuurman, M. & Mulder, M. (2011). *Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam. Wat levert het op? Resultaten van het onderzoek*. Nieuwegein: Kalliope Consult / Antropol.

Sundell, K. & Vinnerljung, B. (2004). 'Outcomes of family group conferencing in Sweden: A 3-year follow-up', in: *Child Abuse & Neglect* (28) 3: pp.267-287.

Van Naem & Partners (2009). *Kosten van hulpverlening met en zonder Eigen Kracht-conferentie*. Woerden: Van Naem & Partners.

Vries, S. De (2007). *Wat werkt? De kern en kracht van het maatschappelijk werk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Wijnen-Lunenburg, P., Beek, F. van, Bijl, B. e.a. (2008). *De familie aan zet. De uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie*. Duivendrecht / Voorhout: PI Research / WESP.

Bijlage 1 – Toelichting effectonderzoek

Voor het vaststellen van de effectiviteit van methoden (onderdeel 4 van het werkblad) moet het onderzoek hiernaar systematisch in kaart worden gebracht (bijlagen 2 en 3).

Directe en indirecte aanwijzingen voor effectiviteit

Er zijn twee typen aanwijzingen voor de effectiviteit van een methode:

- **Directe aanwijzingen.** Resultaten uit onderzoek die betrekking hebben op precies die methode die in het onderhavige document is beschreven.
- **Indirecte aanwijzingen.** Resultaten uit onderzoek naar andere methoden met hetzelfde doel en dezelfde doelgroep en aanpak.
Deze worden hier verder aangeduid als 'soortgelijke methoden'. Het gaat hier om:
 - Resultaten uit onderzoek naar buitenlandse versies van de methode (zoals *Motivational interviewing*, de Amerikaanse variant van de Nederlandse Motiverende gespreksvoering).
 - Resultaten uit onderzoek naar de effectiviteit van Nederlandse methoden die tot hetzelfde type of dezelfde 'familie' behoren (zoals de Nederlandse activeringsmethoden die gebaseerd zijn op *Supported employment*).

Soms zijn er onvoldoende directe aanwijzingen of kunnen relevante indirecte aanwijzingen de directe aanwijzingen ondersteunen. Bij de selectie van soortgelijke methoden is maatgevend in hoeverre de methode in de kern overeenkomt met de beschreven methode. Wanneer dit niet duidelijk is of wanneer de methode te zeer verschilt, is er geen sprake van een soortgelijke methode en dus ook niet van indirect bewijs voor effect.

Wanneer een methode veelvuldig is onderzocht, is het aantal primaire onderzoeken soms te groot om binnen het kader van *Effectieve interventies* te analyseren. Veelal zijn de primaire onderzoeken dan al geanalyseerd in *reviews* en metastudies. In dat geval gebruiken we de informatie uit deze overzichtsstudies. We volstaan dan met een globale analyse van de effectiviteit zoals gebleken uit de overzichtsstudies. Dit vullen we eventueel aan met een meer uitgebreide analyse van de (recente) primaire studies die (nog) niet in de overzichtsstudies zijn opgenomen.

Kenmerken effectonderzoek

Bij onderdeel 4 van het werkblad gaan we ervan uit dat er sprake is van een effectonderzoek wanneer er ten minste een meting heeft plaats gevonden die een cijfermatige indicatie geeft van het effect van een methode. Onderzoek naar de door professionals, burgers en/of cliënten ervaren effectiviteit van een methode nemen we mee in onderdeel 3 van het werkblad.

Het methodologische gewicht van het effectonderzoek en de resultaten daarvan wordt onder meer bepaald door de aanwezigheid van een voor- en meting, een controlegroep, de willekeurige samenstelling daarvan, de modelgetrouwheid van de methode en de uitvoering van een follow-upmeting. Het methodologische gewicht varieert van 'licht' effectonderzoek (monitoring- of veranderingsonderzoek) tot 'zwaar' effectonderzoek (Randomized Controlled Trial, RCT) en diverse vormen daar tussenin. Hoe 'zwaarder' het effectonderzoek, hoe 'harder' de uitspraken over de effectiviteit zijn. Dit wil niet zeggen dat er altijd gekozen moet worden voor zo zwaar mogelijk

effectonderzoek. Welk type effectonderzoek het meest passend is, hangt af van de kenmerken en het ontwikkelingsstadium van de methode en de beschikbare financiële middelen.

Bijlage 3 geeft een stapsgewijze uiteenzetting van de kenmerken per onderzoek en geeft een typering van de onderzoeksopzet. Het gaat daarbij om het objectief beschrijven van de kenmerken (onderdelen B t/m D). Externe deskundigen beoordelen in een later stadium de kwaliteit van het onderzoek (onderdelen E en F).

Gemeten effecten

In een tabel (bijlage 3, onderdeel G) worden de onderzoeksresultaten cijfermatig gepresenteerd. De onderzoeksresultaten kunnen aanwijzingen geven voor positieve, geen of negatieve effecten.

Uitkomstmaten

Effectonderzoeken beantwoorden een beperkt aantal vragen. De gestelde vragen worden aangeduid als 'uitkomstmaten'. Alleen op deze uitkomstmaten wordt een effect gemeten. Er kan alleen iets over effect gezegd worden voor zover het betrekking heeft op één van de onderzochte uitkomstmaten. In bijlage 3 wordt het effect dan ook per uitkomstmaat aangegeven.

Effectgrootte

De mate waarin een resultaat als positief is aan te merken, is mede afhankelijk van de effectgrootte. Tot voor kort werd het effect van een methode vooral uitgedrukt in een statistisch significant verschil tussen voor- en nameting, of tussen voor- en nameting en *follow-up*, of tussen de nameting van de experimentele en controlegroep. Een probleem bij deze aanpak is dat grote verschijscores in kleine groepen vaak niet significant zijn. Bij grote groepen kunnen heel kleine verschillen weliswaar als zeer significant uit de bus komen, maar praktisch gezien van weinig waarde zijn. De laatste jaren wordt er vaak voor gekozen om naast de statistische significantie ook de zogeheten effectgrootte *d* ('effectsize', ook wel aangeduid met ES) te rapporteren. Dit is een index die aangeeft hoe groot het waargenomen verschil is tussen voor- en nameting of tussen experimentele (interventie-) en controlegroep. Er bestaan verschillende formules voor het berekenen van *d*. De bekendste is¹:

$$d = \frac{\text{gemiddelde score nameting interventiegroep} - \text{gemiddelde score nameting controlegroep}}{\text{'gepoolde' standaarddeviatie van beide groepen}}$$

De formule voor het berekenen van de 'gepoolde' standaarddeviatie luidt daarbij als volgt:

$$\sqrt{((n_i - 1)sd_i^2 + (n_c - 1)sd_c^2) / (n_i + n_c - 2)}$$

Hierbij staat de *i* voor interventiegroep of experimentgroep en de *c* voor controlegroep, *sd_i* en *sd_c* zijn de standaarddeviaties van respectievelijk de interventie- en controlegroep en *n_i* en *n_c* de steekproefgrootte van de interventie- en controlegroep.

¹ Zie Rossi, P.H., M.W. Lipsey & H.E. Freeman (2004). Evaluation. A systematic approach (7th ed.). Thousand Oaks: Sage.

De index wordt een positieve waarde toegekend als het effect bij de interventiegroep (experimentele groep) gunstiger is dan bij de controlegroep en een negatieve waarde als het effect voor de controlegroep gunstiger is. Vuistregel bij de betekenis van d of ES is als volgt:

d of ES groter dan of gelijk aan $.20$ = klein effect;
 d of ES groter dan of gelijk aan $.50$ = middelmatig effect;
 d of ES groter dan of gelijk aan $.80$ = groot effect.²

In sommige onderzoeksrapporten worden andere effectmaten gebruikt, in dat geval worden deze overgenomen.

² Zie o.a. Cohen, J (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112, 155-159.

Bijlage 2 – Overzicht onderzoeken en de hoofdkenmerken

Onderzoeken naar praktijkervaringen (deel 3)

Methodes	Onderzoek 1	Onderzoek 2	Onderzoek 3	Onderzoek 4	Onderzoek 5	Onderzoek 6	Onderzoek 7
Titel rapport	Eigen Kracht - conferenties: Jaarcijfers 2010.	'Ik heb nooit eerder een grens durven trekken, maar nu wel': onderzoek naar EK-c's binnen het Steunpunt Huiselijk Geweld Kop van Noord-Holland.	'Gewoon normaal tegen elkaar doen': Herstelbijeekkomsten Echt Recht 2000-2006.	'Als er over mij geroddeld wordt, moet ik er natuurlijk wel bij zijn': Kinderen en jongeren over de waarde van Eigen Kracht-conferenties.	De familie aan zet: De uitkomsten van EK-c's in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie.	Plannen maken en uitvoeren: verkennend onderzoek naar de uitvoering van EK-plannen door professionals in Overijssel.	Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam: Wat levert het op? Resultaten van onderzoek.
Auteur	P. Gramberg	F. van Beek	F. van Beek & P. Gramberg	F. van Beek & P. Gramberg	P. Wijnen-Lunenburg e.a.	F. van Beek & P. Gramberg	M. Schuurman & C. Mulder
Jaar	2011	2009	2007	2009	2008	2008	2011
Onderzoeksvraag	In hoeverre zijn deelnemers tevreden over de Eigen Kracht-conferentie (en verzamelen van feitelijke gegevens over 2010 over aanmeldgedrag,	Wat is het verloop en reulstaat van de bij EK aangemelde zaken en hoe beoordelen de deelnemers de conferentie?	Wat zijn de feitelijke gegevens en hoe waarderen daders, slachtoffers en hun beider netwerk de Herstelbijeekkomst Echt Recht?	Wat is de meerwaarde van de EK-c voor jeugdigen en welke invloed hebben zij tijdens de verschillende fasen van de conferentie?	Wat zijn de resultaten van EK-c's voor gezinnen waarbij de veiligheid en het welzijn van één of meer kinderen in het geding is en er dienaangaande	Hoe vindt de voortgang van de uitvoering van de plannen van EK-c's in de jeugdzorg plaats? In welke mate krijgen families de door hen	Wat leveren Eigen Kracht-conferenties in de jeugdzorg op? Wat pakken mensen zelf aan plannen op en wat moet aanvullend van

Methode	Onderzoek 1	Onderzoek 2	Onderzoek 3	Onderzoek 4	Onderzoek 5	Onderzoek 6	Onderzoek 7
	aantallen, gang van zaken en follow-up na drie maanden).				besluiten moeten worden genomen over in te schakelen hulp?	gevraagde steun en hulp van professionals en welke factoren spelen daarin een belemmerende danwel een bevorderende rol?	professionals komen?
In het onderzoek betrokken doelgroep	Aanvragers, professionals en deelnemers aan de conferenties (volwassenen, kinderen en jongeren).	Professionals, deelnemers, familie en netwerk (volwassenen en kinderen).	Slachtoffers, ouders, hun beider netwerk en Echt Recht-coördinatoren.	19 kinderen en jongeren in de leeftijd van 8-18 jaar die meegedaan hebben aan 15 verschillende EK-c's.	Gezinnen waarbij de veiligheid van één of meer kinderen in het geding is.	Professionals.	Deelnemers aan de EK-c.
Aantal geïnccludeerde subjecten (n)	826 EK-c's; 2.609 volwassenen, 273 jongeren en kinderen en 352 follow-up formulieren van EK-coördinatoren.	25 EK-c's. 9 aanmelders/professionals; 80 volwassenen; en 3 kinderen.	542 formulieren met feitelijke gegevens (2/3 van alle aanmeldingen), 1.052 tevredenheidsenquêtes (48%), 201 herstelplannen (70%) en 120 follow-up formulieren (37%).	19	113 gezinnen. Met 52 personen zijn interviews gehouden (aanmelders, ouders, kinderen en personen uit een schaduwgroep waarin geen EK-c is gehouden, maar wel een 'regulier besluit is genomen over de toekomst van het kind'.	41 professionals van 20 organisaties.	1.299 personen betrokken bij de EK-c.

Effectonderzoeken (deel 4)

Methode	Onderzoek 1	Onderzoek 2	Onderzoek 3	Onderzoek 4
Titel rapport	Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam – Wat levert het op?	De familie aan zet. De uitkomsten van de EK-c in de jeugdbescherming mbt veiligheid, sociale cohesie en regie.	Eigen Kracht-conferenties: Jaarcijfers 2010.	‘Eigen Kracht volgens plan?’ Onderzoek naar de plannen en follow-up van Eigen Kracht-conferenties (deelrapport 2).
Auteur	M. Schuurman en C. Mulder	P. Wijnen-Lunenburg, F. van Beek, e.a.	P. Gramberg	F. van Beek
Jaar	2011	2008	2011	2003
Onderzochte doelen	Zichtbaar maken wat Eigen Kracht-conferenties in de jeugdzorg opleveren: Wat pakken mensen zelf aan plannen op en wat moet aanvullend van professionals komen?	Wat zijn de resultaten van EK-c's voor gezinnen waarbij de veiligheid en het welzijn van één of meer kinderen in geding zijn?	Achterhalen van feitelijke gegevens uit 2010 rondom aantallen EK-c's, de gang van zaken tijdens conferenties en de follow-up na 3 maanden. Daarnaast het verkrijgen van inzicht in de mate van tevredenheid over de EK-c van deelnemers.	Nagaan welke inhoud de plannen hebben die door familie en netwerk gemaakt worden tijdens een EK-c en in welke mate deze plannen worden uitgevoerd.
In het onderzoek betrokken doelgroep	100 EK-c's met betrekking tot kinderen en jongeren in de regio Amsterdam.	Gezinnen waarbij de veiligheid en welzijn van één of meer kinderen in het geding zijn en er dienaangaande besluiten moeten worden genomen over in te schakelen hulp (al dan niet met inbegrip van professionele zorg).	826 Eigen Kracht-conferenties die in 2010 zijn uitgevoerd. 7.191 mensen waren hierbij betrokken (professionals, deelnemers, familie en anderen in het netwerk).	Families die deelnamen aan een EK-c gericht op jeugdzorg.
Aantal geïnccludeerde subjecten (n)	100 (225 hoofdpersonen, 1.299 betrokken personen).	113 gezinnen.	826 EK-c's (waarvan er 593 door zijn gegaan). 7.191 mensen waren hierbij betrokken.	48 plannen die zijn gemaakt door familie en leden uit het netwerk tijdens EK-c's. 42 plannen zijn onderzocht op follow-up.

Methode	Onderzoek 1	Onderzoek 2	Onderzoek 3	Onderzoek 4
Typering onderzoeksopzet (zie bijlage 3)	Monitoring.	Onderzoek met quasi-experimenteel design in de praktijk en met follow-up.	Monitoringonderzoek.	Monitoring.

Methodie	Onderzoek 5	Onderzoek 6	Onderzoek 7	Onderzoek 8	Onderzoek 9	Onderzoek 10
Titel rapport	Kosten van hulpverlening met en zonder Eigen Kracht-conferentie.	'Gewoon normaal tegen elkaar doen'. Herstelbijeenkomsten Echt Recht 2000-2006.	Maatschappelijke opbrengsten van Eigen Kracht-conferenties: in het kader van geïndiceerde jeugdzorgtrajecten met een toespitsing op multi-probleemgezinnen.	Outcomes of family group conferencing in Sweden: A 3-year follow-up.	The effects of Family Group Conferences on Social Support and Mental Health for Longer-Term Social Assistance Recipients in Norway.	Literature review: Family group conferencing in child welfare context
Auteur	Van Naem & Partners	F. van Beek & P. Gramsberg	R. Jagtenberg, B. van Hulst & A. de Roo	K. Sundell & B. Vinnerljung	I. Malmberg-Heimonen	L. Huntsman
Jaar	2009	2007	2011	2004	2011	2006
Onderzochte doelen	Kosteneffectiviteit van trajecten met een EK-c en verschil in inzet van geïndiceerde jeugdhulpverlening tussen EK-c trajecten en reguliere hulpverleningstrajecten.	Achterhalen van feitelijke gegevens over verloop en resultaat van de Echt Recht-bijeenkomsten.	Besparingen van EK-c ten opzichte van professionele hulpverlening.	Vergroten van de kennis over langetermijntuitkomsten van EK-c bij zaken met betrekking tot jeugdbescherming.	De effecten van FGC (EK-c) op de sociale ondersteuning en mentale gezondheid van volwassenen die langetermijn sociale ondersteuning ontvangen.	Inzicht krijgen in de verschillende aanpakken en uitkomsten van EK-c vanuit de beschikbare literatuur.
In het onderzoek betrokken doelgroep	Negen EK-c trajecten in de jeugdhulpverlening en 9 reguliere jeugdhulpverleningstrajecten.	Daders, slachtoffers en netwerk deelnemend aan Echt Recht- bijeenkomst..	Veertig dossiers met multiprobleemgezinnen: 24 dossiers met EK-c benadering, 16 met alleen professionele interventies.	Kinderen in aanraking met jeugdbescherming.	Volwassenen in de leeftijd van 18 tot 63 jaar die lange termijn sociale ondersteuning ontvangen.	Deelnemers aan EK-c binnen jeugdbescherming

Methodie	Onderzoek 5	Onderzoek 6	Onderzoek 7	Onderzoek 8	Onderzoek 9	Onderzoek 10
Aantal geïnccludeerde subjecten (n)	18 dossiers: in paren van twee.	542 Echt Recht-zaken.	24 dossiers.	Experimentele groep: 97 kinderen die betrokken waren bij 66 EK-c's, Controlegroep: 142 kinderen. in een regulier jeugdbeschermingsproces.	In totaal 149 participanten. Hiervan vormen 96 personen de interventiegroep en 53 personen de controlegroep.	Studies die uitgevoerd zijn sinds begin jaren '90.
Typing onderzoeksopzet (zie bijlage 3)	Monitoring	Monitoring	Kostenbesparingsonderzoek (geen van onderstaande alternatieven)	Concurrent prospective study with non-equivalent comparison groups (Onderzoek met quasi-experimenteel design in de praktijk en met follow-up).	Randomized controle-onderzoek.	Literatuur review.

Bijlage 3 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: *Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam: Wat levert het op? Resultaten van het onderzoek*, geschreven door M. Schuurman en C. Mulder en uitgegeven in juni 2011 door Kalliope Consult / Antropol.

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).	X	

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	x
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie ('externe validiteit').	X
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
x	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
x	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
x	16	De representativiteit van de geïnccludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

D. Eventuele toelichting op scores onder C.

De onderzoekers presenteren een aantal kritische kanttekeningen bij de interpretatie van de onderzoeksgegevens. Een limitatie in het ontwerp is dat de geobserveerde verschillen tussen de twee onderzoeksgroepen wel statistisch gecontroleerd zijn, de niet-observeerbare verschillen zijn dit echter niet. Daarnaast moeten de hier gepresenteerde resultaten, door afwezigheid van RCT-onderzoek op de methode EK-c, met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De onderzoekers geven aan dat dit ook geldt voor andere studies naar EK-c. Ook is er in de studie een limitatie door het gebruik van terugverwijzingen en andere data afkomstig van derden (als voorbeeld: *'herhaaldelijke kindermishandeling heeft mogelijk plaatsgevonden, maar is onbekend bij de betreffende autoriteit'*).

E. Overzicht van het effect per uitkomstmaat

Het rapport geeft niet alle uitkomsten in tabellen weer. Hieronder twee schematische weergaven van de verdeling van de gemaakte afspraken naar uitvoering door de verschillende partijen.

Samenvatting van de bevindingen over de afspraken, naar categorieën A, B en C

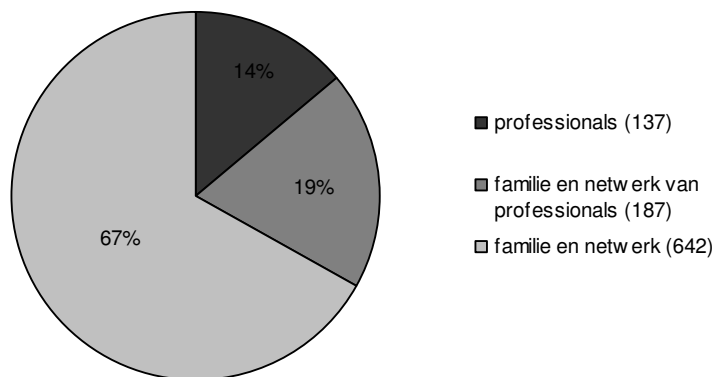
Kenmerken	Categorieën van afspraken			Totaal
	Acties door familie en netwerk, anders niet door professionals uitgevoerd (A)	Acties door familie en netwerk, anders wel door professionals uitgevoerd (B)	Acties door professionals uitgevoerd (C)	
Aantal conferenties waarin deze categorie aan de orde was	96	51	59	100
Aantal keren dat uitvoerders van acties werden aangewezen	642	187	137	966
Domeinen waarop de meeste afspraken werden gemaakt	1. communicatie 2. sociaal netwerk 3. vrije tijd 4. wonen 5. opvoeding	1. wonen 2. opvoeding 3. financiën 4. communicatie 5. onderwijs	1. wonen en opvoeding 3. financiën 4. gezondheid 5. onderwijs	1. wonen 2. communicatie 3. opvoeding 4. financiën 5. sociaal netwerk
De groepen die het meest bij de uitvoering werden genoemd	1. ouder (s) 2. familie overig 3. kind/jongere 4. overig netwerk	1. familie overig 2. ouder(s) 3. overig netwerk 4. kind/jongere	1. professionals overig 2. professionals BJAA	-

Een verdeling in percentages:

Uit te voeren afspraken (n=966)

Bijlage 4 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: *De familie aan zet. De uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie*, geschreven door P. Wijnen-Lunenburg, F. Van Beek, e.a. en uitgegeven in mei 2008 door PI Research en WESP.

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).	X	

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	X
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	X
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie ('externe validiteit').	X
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	X
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	x
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
X	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

X	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
X	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
X	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
X	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
	16	De representativiteit van de geïnccludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

D. Eventuele toelichting op scores onder C.

Overzicht van gebruikte meetinstrumenten en meetmomenten				
Onderzoeksvraag	Instrument	Bron	Meetmoment	Retro(R)- Prospectief (P)
1. Kenmerken doelgroep	Formulier Registratie Eigen- Kracht (FREK)	Coördinator	Aanvang EKc	R&P
	Checlist Verwijzings Criteria (CVC)	Aanmelder	Aanvang EKc	P
	Zorgpunten Analyse Protocol-Kort (ZAP-Kort_	Dossier	Aanvang EKc	R&P
	Nijmeegse Ouderlijke Stress Index – Kort (NOSIK) + B- deel NOSI (gebeurtenissen)	Ouders	Aanvang EKc	P
2. Veiligheid en Welzijn Kinderen	ZAP-Kort	Dossier	Follow-up 3 en 9 maanden na EKc	R&P
	Vragenlijst ter bepaling van het Succes van de interventie (Succint)	Aanmelder en gezinsinformant	Follow-up 3 en 9 maanden na EKc	P
	Follow-up formulier van de registratie Eigen Kracht (FUFREK)	Coördinator	Follow-up 3 maanden na EKc	R&P
	Vragenlijsten interviews EKc 5018, resp. voor aanmelders, ouders, gezinsinformaten, kind/jongere	Aanmelder Ouders Gezinsinformant Kind/jongere	Follow-up 9 maanden na EKc	P
	Vragenlijsten interviews schaduwgroep 5018, resp. voor aanmelders, ouders, gezinsinformaten, kind/jongere	Aanmelder Ouders Gezinsinformant Kind/jongere	Follow-up 9 maanden na 'regulier' besluit	n.v.t.
3. Sociale steun en cohesie	Vragenlijst Ervaren Opvoedingsondersteuning (VEO-versie 3)	Ouders	Aanvang EKc en follow-up 3 en 9 maanden na EKc	P
	Positieve Uitkomsten Lijst (PUL)	Ouders	Aanvang EKc en follow-up 3 en 9 maanden na EKc	P
	Succint	Aanmelder en gezinsinformant	Follow-up 3 en 9 maanden na EKc	P
	Vragenlijsten interviews EKc 5018	Aanmelder Ouders Gezinsinformant Kind/jongere	Follow-up 9 maanden na EKc	P

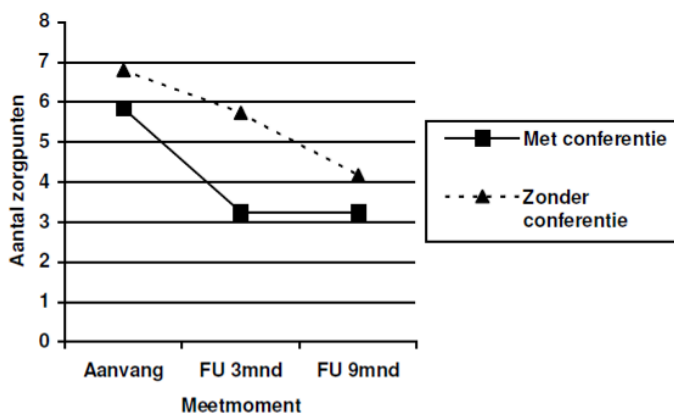

	Vragenlijsten interviews schaduwgroep 5018	Aanmelder Ouders Gezinsinformant Kind/jongere	Follow-up 9 maanden na 'regulier' besluit	n.v.t.
4. Verschuiving regiefunctie naar leefsysteem	Succint	Aanmelder en gezinsinformant	Follow-up 3 en 9 maanden na EKc	P
	PUL	Ouders	Aanvang EKc en follow-up 3 en 9 maanden na EKc	P
	Vragenlijsten interviews EKc 5018	Aanmelder Ouders Gezinsinformant Kind/jongere	Follow-up 9 maanden na EKc	P
	Vragenlijsten interviews schaduwgroep 5018	Aanmelder Ouders Gezinsinformant Kind/jongere	Follow-up 9 maanden na 'regulier' besluit	n.v.t.

E. Overzicht van het effect per uitkomstmaat

1. Onderstaande tabel laat de verandering in het totaal aantal zorgpunten zien voor gezinnen met en zonder EK-c conferentie:

Verandering in het totaal aantal zorgpunten voor gezinnen met en zonder conferentie

2. De tabellen hieronder laten de ontwikkeling van de gezinnen met en zonder EK-c zien op verschillende factoren: verschuiving regiefunctie, ervaren sociale steun, veiligheid en welzijn.

Beoordeling van de regiefunctie van het gezin door aanmelder en gezinsinformant

	FU3			FU9		
	n	m (sd)	range	n	m (sd)	range
Aanmelder	35	3.85 (1.20)	1-6	27	3.92 (1.58)	1-8
Gezinsinformant	18	3.75 (1.44)	2-7	15	4.90 (1.73)	2-8

Beoordeling van sociale steun door aanmelder en gezinsinformant

	FU3			FU9		
	n	m (sd)	range	n	m (sd)	range
Aanmelder	35	10.03 (3.25)	3-16	27	8.92 (3.11)	4-14
Gezinsinformant	18	8.41 (3.02)	1-13	15	9.21 (4.21)	2-16

Beoordeling van veiligheid en welzijn door aanmelder en gezinsinformant

	FU3			FU9		
	n	m (sd)	range	n	m (sd)	range
Aanmelder	35	9.76 (5.15)	1-20	27	11.04 (4.65)	3-19
Gezinsinformant	18	8.38 (5.34)	1-20	15	9.57 (6.53)	3-20

Bijlage 5 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: *Eigen Kracht-conferenties: Jaarcijfers 2010*, geschreven door P. Gramberg en uitgegeven door WESP te Voorhout in 2011.

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).	X	

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	X
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie ('externe validiteit').	X
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
x	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
x	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
x	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
x	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
x	16	De representativiteit van de geïnccludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

D. Eventuele toelichting op scores onder C.

Er vindt na drie maanden een follow-up meting plaats.

E. Overzicht van het effect per uitkomstmaat

In onderstaande tabel wordt aangegeven in hoeverre de gemaakte plannen ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd volgens de verschillende actoren.

Mening over uitvoering plan, in absolute aantallen en procenten

	Geheel	Ten dele	Geheel niet	Weet niet	N=
Aanvragers/hulpverleners	83 (32%)	126 (48%)	30 (11%)	24 (9%)	263 (100%)
Hoofdpersonen (volw + minderjarig)	118 (38%)	161 (52%)	21 (7%)	9 (3%)	309 (100%)
Familieleden, sociaal netwerk en anders	197 (38%)	246 (48%)	49 (10%)	19 (4%)	511 (100%)
<i>Totaal</i>	<i>398 (37%)</i>	<i>531 (49%)</i>	<i>100 (9%)</i>	<i>52 (5%)</i>	<i>1083 (100%)</i>

De tweede tabel geeft de beoordeling van de verschillende actoren weer over de situatie na 3 maanden:

Situatie na drie maanden	Wie	Verbeterd	Gelijk gebleven	Verslechterd	Geen mening
Situatie	Hoofdpersonen (n=304)	67 %	13%	6%	1%
	Aanvragers (n=255)	66%	19%	8%	8%
	Familie en netwerk (n=503)	69%	17%	6%	8%
Effect op kind	Hoofdpersonen (n=304)	71%	20%	6%	3%
	Aanvrager (n=255)	62%	19%	9%	11%
	Familie en netwerk (n=503)	69%	18%	3%	10%
Contact met hulpverleners	Hoofdpersonen (n=304)	30%	45%	7%	18%
	Aanvrager (n=255)	27%	50%	5%	18%

G. Eventuele toelichting op scores onder E.

Bijlage 6 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: ‘*Eigen Kracht volgens plan? Onderzoek naar de plannen en follow-up van de Eigen-kracht conferenties*’, geschreven door F. van Beek en uitgegeven door WESP Jeugdzorg in 2003.

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).	X	

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	X
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie (‘externe validiteit’).	X
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
X	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
X	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
X	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
X	16	De representativiteit van de geïncludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

D. Eventuele toelichting op scores onder C.

E. Overzicht van het effect per uitkomstmaat

Uitvoering plannen na drie maanden:

Uitvoering	Totaal	Helemaal uitgevoerd	Helemaal niet uitgevoerd	Minimaal één afspraak niet uitgevoerd
Plannen	42	10 (24%)	3 (7%)	29 (69%)

In het onderzoek zijn geen overzichtelijke totaaltabellen gevonden

G. Eventuele toelichting op scores onder E.

Bijlage 7 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: *'Kosten van hulpverlening met en zonder Eigen Kracht-conferentie'*, geschreven en uitgegeven door Van Naem & Partners in 2009.

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).	X	

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	X
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie ('externe validiteit').	X
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
X	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

X	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
X	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
X	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
	16	De representativiteit van de geïncludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

D. Eventuele toelichting op scores onder C.

E. Overzicht van het effect per uitkomstmaat

Kosten indicatie per soort hulpverlening	Soort dossier	Totale kosten (in euro's)	Aantal dossiers	Gemiddeld per dossier (in euro's)
Residentiële hulpverlening	EK-c	7.760	1	7.760
	Schaduw	89.920	6	14.990
Pleegzorg	EK-c	44.530	7	6.360
	Schaduw	19.040	5	3.810
Ambulante hulpverlening	EK-c	27.800	4	6.950
	Schaduw	36.660	5	7.330
Totale kosten	EK-c	90.090	9	8.900
	Schaduw	145.630	9	16.180

G. Eventuele toelichting op scores onder E.

Bijlage 8 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: “Gewoon normaal tegen elkaar doen’. *Herstelbijeekkomsten Echt Recht 2000-2006*’, geschreven door F. van Beek en P. Gramsberg en uitgegeven door WESP in 2007.

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).	X	

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	X
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie (‘externe validiteit’).	x
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
x	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
x	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
x	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
	16	De representativiteit van de geïnccludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, ‘treatment integrity’ of ‘fidelity’ genoemd).

D. Eventuele toelichting op scores onder C.

Na drie maanden is een follow-up meting gedaan.

E. Overzicht van het effect per uitkomstmaat

Hieronder wordt weergegeven in hoeverre de daders en slachtoffers ervaren dat de afspraken zijn nagekomen na drie maanden.

Situatie na drie maanden	Wie	Geheel nagekomen	Gedeeltelijk nagekomen	Niet nagekomen
Afspraken nagekomen	Daders	84%	Geen gegevens	Geen gegevens
	Slachtoffers	77%	22%	3%

G. Eventuele toelichting op scores onder E.

Bijlage 9 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: *Maatschappelijke opbrengsten van Eigen Kracht-conferenties: in het kader van geïndiceerde jeugdzorg trajecten met een toespitsing op multi-probleem gezinnen*, geschreven door R. Jagtenberg, B. van Hulst en A. de Roo. Uitgegeven door de Technische Universiteit Delft, IPSE-studies in 2011.

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).	X	

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	X
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	X
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie ('externe validiteit').	X
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
X	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

X	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
X	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
X	16	De representativiteit van de geïnccludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

D. Eventuele toelichting op scores onder C.

Er zijn voor het onderzoek 40 dossiers aangeleverd (waarvan bij 24 sprake is van een EK-c op enig moment en 16 dossiers zonder inzet van een EK-c). Na bestudering hebben de onderzoekers uit deze steekproef 6 dossiers gekozen die representatief zijn voor verschillende zwaartes van de problematiek die bij het gezin speelt (geclassificeerd van gezinnen met lichte problematiek tot gezinnen met zware problematiek): zes typeringen. Aan de hand van deze zes typeringen zijn zes kostenscenario's berekend.

Na berekening van de kosten voor het uitvoeren van EK-c in verschillende scenario's, kon een indicatie van de mogelijke besparingen berekend worden via drie tussenstappen. Ten eerste is bepaald dat het percentage zorginterventies vanuit professionele instanties vervangen wordt door het eigen (familie)netwerk bij uitvoering van een EK-c gemiddeld op 20% ligt, met variaties tussen 0 en 100%. Ten tweede is nagegaan welk percentage gesubstitueerde interventies ook daadwerkelijk door het eigen netwerk werd uitgevoerd. Dit betreft gemiddeld 50%. Het succespercentage (substitutie plus implementatiepercentage) is geschat op gemiddeld 10%. Aan de hand hiervan zijn de mogelijke besparingen berekend aan de hand van verschillende succespercentages (10, 20 en 50%) en verschillende gezinssamenstellingen (één, twee of drie kinderen met dossier).

E. Overzicht van het effect per uitkomstmaat

F. Kosten en baten (resultaten/effecten)

De potentiële besparingen zijn overigens geen besparingen op jaarbasis, maar gelden voor een heel dossier. In een aantal gevallen, zeker bij de zware dossiers, gaat het om trajecten van vele jaren (zie ook de voorgaande paragraaf).

Zorgverloop scenario 1

Binnen dit scenario vond de EK-c meteen aan het begin plaats en met succes. Hier zijn dan ook geen besparingen te realiseren.

Zorgverloop scenario 2

Scenario 2 verwijst naar een relatief lichte problematiek, waarbij echter geen EK-c heeft plaatsgevonden. Toch zou bij dit lichte scenario nog een bedrag bespaard hebben kunnen worden indien een EK-c hier meteen na de (vrijwillige) aanmelding zou hebben plaatsgevonden en mits er voldoende gesubstitueerd wordt of er meerdere kinderen in het gezin profiteren van de EK-c.

Potentiële besparingen scenario 2			
Aantal kinderen met dossier in gezin			
Substitutie * Succes	1 kind	2 kinderen	3 kinderen
10%	-1.873	677	3.226
20%	677	5.776	10.875
50%	8.325	21.073	33.820

Zorgverloop scenario 3 (EK-c tamelijk snel na OTS)

In scenario 3 heeft al een geschatte besparing plaatsgevonden op de zorgkosten die na de EK-c zijn gemaakt. Als de EK-c meteen aan het begin zou hebben plaatsgevonden, dan hadden over het begin van traject eveneens kosten bespaard kunnen worden.

Potentiële aanvullende besparingen scenario 3			
Aantal kinderen met dossier in gezin			
Substitutie * Succes	1 kind	2 kinderen	3 kinderen
10%	1.250	2.500	3.750
20%	2.500	5.000	7.500
50%	6.250	12.500	18.750

Zorgverloop scenario 4 (medium problematiek)

Potentiële besparingen scenario 4			
Aantal kinderen met dossier in gezin			
Substitutie * Succes	1 kind	2 kinderen	3 kinderen
10%	15.794	36.010	56.225
20%	36.010	76.441	116.873
50%	96.657	197.736	298.815

Zorgverloop scenario 5 (EK-c pas in laat stadium)

Potentiële aanvullende besparingen scenario 5			
Aantal kinderen met dossier in gezin			
Substitutie * Succes	1 kind	2 kinderen	3 kinderen
10%	26.506	53.011	79.517
20%	53.011	106.023	159.034
50%	132.528	265.057	397.585

Zorgverloop scenario 6 (zware problematiek)

Potentiële besparingen scenario 6			
Aantal kinderen met dossier in gezin			
Substitutie * Succes	1 kind	2 kinderen	3 kinderen
10%	36.847	78.115	119.384
20%	78.115	160.652	243.189
50%	201.921	408.263	614.606

	MPG's	Kosten	Succes x substitutie	Kinderen	Besp per MPG	Totaal
Scenario I						
Licht	50	25.495	10%	2,5	1.952	97.588
Medium	25	202.158	10%	2,5	41.969	1.152.938
Zwaar	25	412.685	10%	2,5	94.327	2.468.731
Totaal	100					3.719.256
Scenario II						
Licht	25	25.495	10%	2,5	1.952	48.794
Medium	50	202.158	10%	2,5	41.969	2.305.875
Zwaar	25	412.685	10%	2,5	94.327	2.468.731
Totaal	100					4.823.400

G. Eventuele toelichting op scores onder E.

Bijlage 10 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: *Outcomes of family group conferencing in Sweden: A 3-year follow-up*, geschreven door K. Sundell en B. Vinnerljung en gepubliceerd in Child Abuse & Neglect nr. 28 (3) in 2004.

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).		X

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	X
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	X
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie ('externe validiteit').	X
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	X
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	x
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
X	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typering overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

X	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
X	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
X	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
X	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
x	16	De representativiteit van de geïnccludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, 'treatment integrity' of 'fidelity' genoemd).

Comparison by index investigation status

	FGC	Traditional	
Child's age (years)	10.11	9.63	$F(1,238) = .59$
Percent female	45	44	$\chi^2(1) = .02$
Percent living on social assistance	58	54	$\chi^2(1) = .28$
Percent immigrant family	23	26	$\chi^2(1) = .35$
Percent one parent family	39	47	$\chi^2(1) = 1.45$
Percent formerly investigated by the CPS	71	51	$\chi^2(1) = 10.33^*$
Severity of child's problems	3.65	2.72	$F(1,237) = 37.83^{**}$
Percent good collaboration between parents and caseworker	74	67	$\chi^2(1) = 1.31$
Percent neglect	73	65	$\chi^2(1) = 1.58$
Percent abuse	18	21	$\chi^2(1) = .49$
Percent antisocial behavior problems	8	17	$\chi^2(1) = 3.72$
Percent appliance for respite care	31	32	$\chi^2(1) = .01$

* $p < .001$.

** $p < .0001$.

Hierarchical regression of children's continued contact with the CPS for age, gender, family background, severity and types of problems and presence of FGC (N=239)

	REREF	NEWSE	ABUSE	NEGLE	EXTEN	CHPRO	DAYTO	DAYPL	CLOSE	DECLI
I: Social background and problems										
Child's age (years)	.05	-.03	.10	.29***	.19*	.40****	.03	.07	-.01	-.15*
Child's sex (0=girl, 1=boy)	-.02	.00	-.13**	-.08	-.08	.06	-.07	.08	-.06	.28****
living on social assistance (0=no, 1=yes)	.11	.03	.18**	.16*	.45****	-.25****	.31****	-.12	.42****	-.39****
Immigrant family (0=no, 1=yes)	-.05	-.02	-.19***	-.11**	.09	-.29****	-.34****	-.28****	-.17**	-.15*
one parent family (0=no, 1=yes)	-.06	-.01	-.03	.11	.48****	.13**	-.32****	-.27***	-.05	-.29***
severity of problems at index investigation (1=non-serious, 5=serious)	.28***	.27***	.10	.29****	-.27***	-.53****	.29**	.13	.28****	-.07
neglect at index investigation (0=no, 1=yes)	-.10	.08	.13*	.48****	.23***	.47****	-.12	.25**	-.05	.26***
abuse at index investigation (0=no, 1=yes)	.38****	.26**	.48****	.04	.19*	.49****	-.10	.45****	-.37****	.64****
antisocial behavior problems at index investigation (0=no, 1=yes)	.39***	.53****	-.17	-.12	-.21*	*	-.14	.41****	*	.78****
appliance for respite care at index investigation (0=no, 1=yes)	.23*	.21**	-.06	.28****	-.20**	-.43****	.22***	.36****	-.14*	.30***
R^2	.3****	.29****	.56****	.41****	.59****	.67****	.34****	.30****	.47****	.35****
II: Model of Investigation										
FGC ((0=no, 1=yes)	.26***	.35****	.16**	-.09	.21**	.01	.02	.22**	.07	.21**
R^2	.34****	.36****	.58****	.41****	.62****	.67****	.34****	.33****	.48****	.37****
ΔR^2	.04***	.07****	.02**	.00	.03***	.00	.00	.03**	.01	.02***

REREF: number of re-referrals; NEWSE: number of new services; ABUSE: number of new substantiated referrals of abuse; NEGLE: number of new substantiated referrals of neglect; EXTEN: number of extended family reports; CHPRO: number of CBS reports; DAYTO: number of days of received services; DAYPL: number of days in out-of-home placement; CLOSE: closed GPS-cases after 3 years; DECLI: decline in service provision

* With this predictor included, the matrix to be analyzed is not positive definite

* $p < .05$

** $p < .01$

*** $p < .0001$

**** $p < .00001$

G. Eventuele toelichting op scores onder E.

Bijlage 11 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: *'The effects of Family Group Conferences on Social Support and Mental Health for Longer-Term Social Assistance Recipients in Norway'*, geschreven door I. Malmberg-Heimonen en in 2011 gepubliceerd in de *British Journal of Social Work*, no. 41 (5).

B. Waar en waarover het onderzoek is uitgevoerd

Kruis ja of nee aan.

		Ja	Nee
1	Het onderzoek betreft de hier beschreven Nederlandse methode (en niet een andere, soortgelijke methode of een buitenlandse variant).		X

C. Typering methodologische kenmerken van het onderzoek

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

1	De meting is (mede) gericht op doelgroep, doelen en bijbehorende veronderstelde determinanten van de interventie.	X
2	Er is een voormeting (voorafgaand aan / bij de start van de interventie).	X
3	Er is een nameting (aan het einde van de interventie).	X
4	De resultaten zijn met een statistische techniek geanalyseerd en op significantie getoetst.	X
5	De resultaten hebben een praktische relevantie.	X
6	Het onderzoek is uitgevoerd in een situatie die vergelijkbaar is met de dagelijkse praktijk van de uitvoering van de interventie ('externe validiteit').	X
7	Er is minimaal zes maanden na einde interventie een <i>follow-up</i> .	X
8	Er is een experimentele en een controleconditie.	X
9	De experimentele en de controlegroep zijn <i>at random</i> samengesteld.	X

Typering opzet

Kruis aan van welk type de opzet is op basis van de aangekruiste antwoorden in het bovenstaande schema. Alle antwoorden in de aangegeven *range* moeten aangekruist zijn.

	Z	Geen van de onderstaande alternatieven					
	F	<i>Monitoring</i>	1,3	5-6			
	E	Veranderingsonderzoek	1-4	5-6	(7)		
	D	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> (niet in de praktijk)	1-4		(7)	8	(9)
	C	Onderzoek met (quasi-)experimenteel <i>design</i> in de praktijk (zonder <i>follow-up</i>)	1-4	5-6		8	(9)
	B	Onderzoek met quasi-experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	
X	A	Onderzoek met experimenteel <i>design</i> in de praktijk en met <i>follow-up</i>	1-4	5-6	7	8	9

Typing overige methodologische kenmerken

Kruis voor elke uitspraak die waar is het hokje aan. Kruis in de overige gevallen (nee, niet van toepassing, onbekend, twijfel) geen hokje aan.

X	11	Er is een controlegroep zonder interventie met de methode en/of met de gebruikelijke zorg.
	12	Er is een controlegroep met interventie met een gespecificeerde andere, duidelijk gespecificeerde methode.
X	13	Het <i>design</i> bevat een herhaalde N=1-opzet met een baseline-controleconditie: onderzoek waarbij herhaalde metingen worden verricht bij één cliënt om na te gaan of er sprake is van vooruitgang op de gestelde doelen.
X	14	Het onderzoek is uitgevoerd door anderen dan de ontwikkelaars of de aanbieders van de methode.
X	15	De uitval/non-respons van subjecten tussen de meetmomenten is gespecificeerd (omvang en specifieke eigenschappen).
X	16	De representativiteit van de geïnccludeerde subjecten is bepaald.
	17	De implementatiegetrouwheid is bepaald (i.e. nagegaan is wat de mate is waarin het protocol, de handleiding of de methodiek getrouw is gevolgd – ook wel behandelingsintegriteit, ‘treatment integrity’ of ‘fidelity’ genoemd).

D. Eventuele toelichting op scores onder C.

E. Overzicht van het effect per uitkomstmaat

Onderzoek 1	Uitkomstmaat 1	Uitkomstmaat 2	Uitkomstmaat 3	Uitkomstmaat 4	Uitkomstmaat 5
Omschrijving uitkomstmaat*	Emotionele sociale ondersteuning	Sociale hulpbronnen	Tevredenheid bestaan	Mentale pijn	Angst en depressie
Meetinstrument**	Vragenlijst	Vragenlijst	Vragenlijst	Vragenlijst	Vragenlijst
Effectsize ***	p 0.158	p 0.051	p 0.006	p 0.015	p 0.029
<p>* Waarop is effect gemeten ** Met welk instrument is effect gemeten, bv. vragenlijst x *** Voor het meten van effecten kunnen verschillende maten gebruikt worden; neem hier de in het desbetreffende onderzoek gebruikte effectmaten over.</p> <p>Zie voor toelichting: bijlage 1.</p>					

G. Eventuele toelichting op scores onder E.

Gebuurkte meet- en analyseinstrumenten:

- *Vragenlijsten*
- *Paired sample T-test*: om verschillen tussen de nulmeting en follow-up te onderzoeken
- *ANCOVA*: Analyseren van verschillen om de echte effecten van EK-c te kunnen inschatten – Analyse van covariatie
- *SPSS 17.0*
- *GHQ-12*: mentale pijn variabele.

Bijlage 12 – Methodologische kenmerken en resultaten effectonderzoeken

A. Naam effectonderzoek: *'Literature review: Family group conferencing in a child welfare context'*, geschreven door L. Huntsman en uitgegeven door de Centre for Parenting & Research NSW Department of Community Services in 2006.

Deze studie betreft een literatuur review. Er is geen overzicht van de onderzoeken die in de review betrokken zijn.

